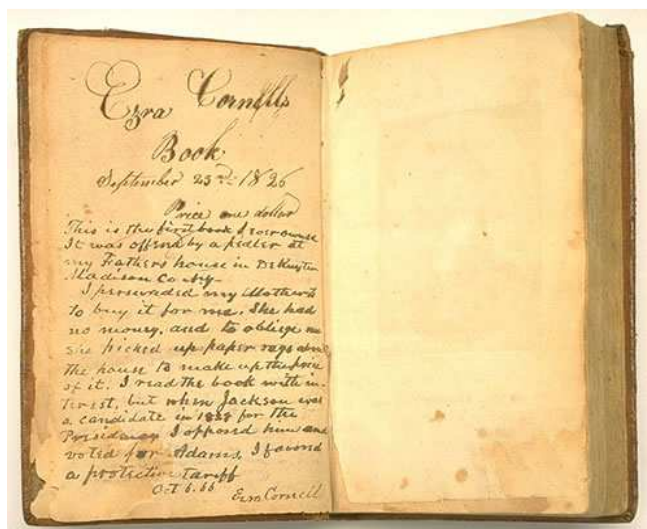

بسم الله الرحمن الرحيم

بزرگترین کتابخانه الکترونیکی در ایران

[HTTP://WWW.PDF-BOOK.NET](http://www.pdf-book.net)

حسابداری میانه (2) (رشته حسابداری)

علی فجرک

تهیه کننده : علی اصغر ترابی

جایگاه درس

- حسابداري میانه دو در نیمسال پنجم رشته حسابداری وبعد از گذراندن درس حسابداری میانه يك باید خوانده شود .

هدف كلي

- هدف كلي حسابداري ميانه دو آشنائي باشرکتهاي سهامی
ونحوه تشکيل آنها میباشد

اهداف رفتاري

- بعد از گذراندن درس حسابداري ميانه دو كاملا با نحوه تشكيل شرکتهای سهامی آشنا می شوید
- نحوه ثبت انتشار سهام و انواع مختلف سهام را می آموزید
- با چگونگی ثبت انتشار اوراق قرضه آشنا می شوید

فهرست مطالب

فصل اول : شرکت های سهامی و سرمایه پرداخت نشده

فصل دوم : نکاتی در مورد سهام

فصل سوم : سود تقسیم نشده و سود سهام

فصل چهارم : اوراق قرضه پرداختی

فصل پنجم : سرمایه گذاری بلند مدت در سهام و اوراق قرضه

فصل ششم : تغییرات در حسابداری و تهیه صورتهای مالی از مدارک ناقص

فصل هفتم : صورت تغییرات در وضعیت مالی

فصل هشتم : تجزیه و تحلیل صورتهای مالی

فصل نهم : حسابداری تغییر سطح قیمتها و ارزش عادلانه

فصل اول

شرکت های سهامی و سرمایه

1- 1 پیدایش شرکتهای سهامی

تا پایان قرن هجدهم میلادی، واحدهای انتفاعی یا به صورت
موسسات انفرادی و یا به صورت شرکتهای غیر سهامی با
مالکیت چند نفر شریک تاسیس می گردیدند.

هدف اصلی تاسیس شرکتهای سهامی به کار انداختن سرمایه
های سهامی نقدی در مقیاس وسیع تر به منظور کسب سود
بیشتر و حفظ سرمایه افراد می باشد.

در شرکتهای غیر سهامی و مالکیت فردی (انفرادی)
میزان سرماییه به کار انداخته شده کم و از طرفی ریسک از
بین رفتن سرماییه مالکین آن بیشتر می باشد.

شرکتهای سهامی میزان سرمایه و تعداد مالکین شرکت میتواند خیلی بیشتر از شرکتهای غیر سهامی باشد و خطر از بین رفتن سرمایه نیز اولاً “کاهش یافته و ثانياً” باعث از بین رفتن تمام سرمایه اشخاص نمی گردد.

تاسیس شرکتهای سهامی به دلیل مزایای متعددی که نسبت
به سایر انواع شرکتهای دیگر دارد، سال به سال افزایش
می یابد.

اگر تجارتخانه با سرمایه دو نفر یا چند نفر شریک تاسیس شده باشد مسلماً“ بر اثر انهدام تجارتخانه، به شرکاء زیان بزرگی وارد می شود که احتمالاً“ نمی توانند جبران یا تحمل نمایند.

مزیت شرکتهای سهامی این است که مالک سهم در صورت نیاز به نقدینگی و اجبار به فروش سهام خود، خیلی زودتر می تواند خریدار برای سهم خود پیدا کند.

مزیت دیگر شرکتهای سهامی این است که وظیفه اداره شرکت به عهده مدیران شرکت که توسط سرمایه گذاران یعنی سهامداران انتخاب می شوند.

شرکت سهامی عام عبارت است از وجوه نقد و غیر نقدی که
توسط موسسین و پذیره نویسیان بابت خرید سهام سرمایه
شرکت سهامی عام به شرکت پرداخته شده است .

حقوق صاحبان سهام

در شرکتها معادله حسابداری یا ترازنامه عبارت است از :

بدهی ها – دارائی ها = حقوق صاحبان سرمایه یا سهام

در شرکتهای سهامی ، چنانچه بدهی ها از دارائی ها کسر گردد ، ارزش ویژه یا حقوق صاحبان سهام شرکت بدست آورد.

مزیت شرکتهای سهامی عدم تاثیر مهم فوت یا ورود و خروج شریک (سهامدار) می باشد در صورتی که در موسسات انفرادی بطور کامل و در شرکتهای غیر سهامی در بسیاری از موارد، فوت و یا ورود و خروج شریک در سرنوشت موسسه تاثیر می گذارد و باعث توقف یا خاتمه مدت شرکت یا موسسه فردی می گردد.

مزیت شرکتهای سهامی با قدرت بالای جذب سرمایه و
سهامداران جدید است، به همین دلیل افزایش سرمایه و یا
برعکس کاهش سرمایه با رعایت مقررات قانونی با
سهولت بیشتری در شرکتهای سهامی نسبت به سایر شرکتهای
و موسسات انفرادی انجام می شود.

مزایای فوق، عواملی هستند که موجب گسترش شرکتهای
سهامی می شوند.

2-1- نحوه تشکیل شرکتهای سهامی

به طور کلی نحوه تشکیل شرکتهای سهامی بستگی کامل به قوانین مصوب هر کشور دارد.

نحوه تشکیل شرکتهای سهامی به شرح زیر میباشد :

1- برای تشکیل شرکتهای سهامی بایستی عده ای به نام
موسسین که حداقل سه نفر باشند با توافق یکدیگر مقدمات
تشکیل شرکت سهامی را پی ریزی کنند.

2- پس از توافق قطعی با سایر شرکاء همگی به عنوان
موسسین شرکت، اساسنامه شرکت را طبق نمونه ضمیمه
قانون تجارت و امضاء نمایند.

3 - بهای تمام سرمایه شرکت را یا حداقل 35 درصد از
بهای سهام سرمایه شرکت را نزد یکی از شعبات بانکها
تودیع نموده و گواهی کتبی از شعبه بانک مربوطه دریافت
نمایند.

4- بعد از اخذ گواهی بانکی و تنظیم اساسنامه بایستی،
موسسین با مدارک شناسایی به اداره ثبت شرکتها مراجعه و
مدارک فوق را جهت ثبت شرکت ارائه دهند.

هسته اصلی سرمایه پرداخت شده در شرکت سهامی خاص عبارتست از دارائی هائی که موسسین شرکت (نقد یا غیر نقدی) بابت خرید سهام سرمایه پرداخته اند.

شرکت سهامی عام عبارتست از وجوه نقد و غیر نقدی که
توسط موسسین و پذیره نویسان (سهامدارن غیر موسس)
بابت خرید سهام سرمایه شرکت سهامی عام به شرکت
پرداخت شده است.

3-1- حقوق صاحبان سهام

در شرکتها معادله حسابداری یا تراز نامه عبارتست از :

بدهی – دارائی = حقوق صاحبان سرمایه یا سهام

در شرکتهای سهامی، چنانچه بدهی ها از دارئی ها کسر گردد، ارزش ویژه یا حقوق صاحبان سهام شرکت بدست می آید.

ارزش ویژه و یا حقوق صاحبان سهام در شرکت عبارتست از :

1- سرمایه مجاز یا قانونی یا اسمی

2- افزایش سرمایه یا سرمایه پرداخت شده اضافی

3- اندوخته ها

4- سود انباشته (تقسیم نشده)

سرمایه مجاز یا قانونی شامل آن بخش از حقوق صاحبان سهام است که توسط سهامداران یا صاحبان شرکت خریداری یا از محل سودهای مکتسب شرکت به صورت سهام سود سهمی به مالکیت سهامداران در آمده است

سرمایه مجاز می تواند به شکل سهام عادی و سهام ممتاز وجود داشته باشد. معمولاً "سهام عادی دارای حق رای میباشد و به ندرت سهام ممتاز نیز دارای حق رای خواهد بود.

بیشتر شرکتهای سهام ممتاز فاقد حق رای هستند و در اکثر شرکتهای سهامی مقررات مربوط به بازخرید سهام ممتاز یا تبدیل آنها به سهام عادی پیش بینی شده است.

سهام عادی سرمایه، سهامی هستند که در مقابل هر سهم یک حق رای برای دارنده سهم وجود دارد.

صاحبان سهام عادی فاقد سود تضمین شده هستند و بطور
معمول در سود شرکت سهام خواهند بود.

1-3-1- گزارش سرمایه قانونی یا مجاز

در تراز نامه شرکت سهامی بایستی تعداد سهام و مبلغ آنها به تفکیک درج شود.

هرگاه تعدادی از سهام فروخته نشده باشند در یاداشتهای
پیوست ترازنامه گزارش گردند، علاوه بر آن بایستی سهام
که دارای رای غیر معمول (فوق العاده) هستند در
زیرنویس ترازنامه افشا شود.

هرگاه سهام خزانة فروش رفته باشد مازاد حاصل از فروش
سهام خزانة بایستی در بخش حقوق صاحبان سهام در
ترازنامه افشا شود.

در صورتی که کمکهای بلاعوض (خود یاری) توسط مردم
(بخش غیر دولتی) به شرکت پرداخته شده باشد، این
کمکهای مردمی تحت عنوان سرمایه پرداخت شده اضافی
بایستی در بخش حقوق صاحبان سهام درج شود.

2-3-1- اندوخته ها

در درج اندوخته ها در تراز نامه، شایسته است که هریک از انواع اندوخته ها به ترتیب از اندوخته قانونی تا سایر اندوخته ها به صورت جدا از یکدیگر در تراز نامه ذکر شود.

3-3-1- سود انباشته یا تقسیم نشده

پس از تخصیص اندوخته ها و تقسیم سود صاحبان سهام، در صورت وجود باقیماده از سود ویژه دوره جاری و دوره های گذشته، سود انباشته یا سود تقسیم نشده یا سود سنواتی، وجود خواهد یافت.

سود سنواتی یا سود انباشته که حاصل انباشت سودهای تقسیم نشده در دوره جاری و سنوات قبل است، به عنوان بخشی از حقوق صاحبان سهام بایستی در ترازنامه درج شود.

سود انباشته، سود تقسیم نشده ای است بدون کمترین محدودیت
در سنوات بعدی قابل تقسیم خواهد بود.

4-3-1- سهام خزانة

هرگاه شرکت سهامی، مانند افراد عادی، نسبت به خرید سهام خود از سهامداران جهت انباشت آن و سپس فروش در مواقعی که افزایش قیمت مناسب حاصل شده باشد، اقدام نماید سهامی که بدین ترتیب خریداری می کند، سهام خزانة می گویند.

فرق سهام خزانة با سهام باقیمانده شرکت در این است که
سهام باقیمانده در شرکت، دست اول هستند یعنی قبلاً
فروخته نشده اند.

سهام خزانة، برای شرکت سهامی دست دوم هستند، یعنی یکبار قبلاً“ توسط شرکت به سهامدار فروخته شده و بار دیگر شرکت از سهامداران خریداری نموده است تا در وقت مقتضی مجدداً“ آنها را به بهائی بیشتر بفروشد.

از نظر حسابداری سهام خزانه، معمولاً “بهای تمام شده سهام
خزانه مبنای ثبت سهام خزانه تحصیل شده قرار می گیرد.

موقع فروش سهام خزانه نیز، سود حاصل از فروش در حساب صرف سهام بستانکار می گردد و بر عکس در صورتی که بابت فروش سهام خزانه زیانی عاید شرکت گردد، حساب سود انباشته یا سود سنواتی بدهکار میگردد.

مثال :

سرمایه شرکت سهامی ب شامل 20000 سهم 5000 ریالی است که تا پایان سال 1381 تمام آنها به فروش رفته بود و 400000 ریال نیز بابت صرف سهام در اثر فروش سهام کسب کرده بود. در پایان سال 1381 شرکت سهامی ب 2000 سهم از سهام خود را به قرار هر سهم 5900 ریال بازخرید نمود.

مطلوبست : ثبت باز خرید سهام شرکت در دفاتر به روش
بهای تمام شده و در حالت دوم به ارزش اسمی و نمایش
بخش حقوق صاحبان سهام در ترازنامه شرکت ب در
صورتی که سود انباشته شرکت 3000000 ریال و
اندوخته قانونی آن 50000000 ریال و سایر اندوخته ها
نیز 600000000 ریال باشد.

حل : (الف) ثبت به روش بهای تمام شده :

11800000 سهام خزانه 81 /12 /29

11800000 وجوه نقد

بابت بازخرید 2000 سهم از سهام شرکت

حقوق صاحبان سهام در ترازنامه شرکت سهامی

ب 1381 / 29 / 12

1000000000	سرمایه مجاز (20000 سهم 5000 ریالی)
40000000	صرف سهام
1040000000	سرمایه پرداخت شده
118000000	کسر شود سهام خزانه (2000 سهم 5900 ریالی)
922000000	مانده سرمایه پرداخت شده
30000000	سود انباشته
اندوختها :	
5000000000	اندوخته قانونی
6000000000	سایر اندوخته ها
<u>11000000000</u>	جمع اندوخته ها
148000000	مجموع حقوق صاحبان سهام

ب (ثبت به روش بهای اسمی :

تفاوت بهای اسمی و بازخرید در صرف سهام بدهکار میشود
و اگر صرف سهام کافی نبود مابه التفاوت در حساب سود
انباشته بدهکار خواهد شد .

4-1- سرمایه پرداخت شده

به طور کلی سرمایه هر موسسه ای عبارتست از مجموع مبالغ نقدی یا دارائی های غیرنقدی که توسط صاحب یا صاحبان موسسه جهت تاسیس موسسه به کار انداخته شده و یا اختصاص داده شده است.

1-4-1- انواع سرمایه پرداخت شده

سرمایه پرداخت شده از نظر ماهیت جنس آن حداکثر دو نوع است : نقدی و غیر نقدی

در موسسات انفرادی میزان نقدی و غیر نقدی بودن سرمایه
توسط مالک موسسه تعیین می شود.

در شرکتهای باسنتنای شرکتهای سهامی عام و شرکتهای
تعاونی میزان سرمایه نقدی و غیر نقدی بنا به توافق بین
شرکاء و سهامداران تعیین خواهد شد.

چنانچه قسمتی از سرمایه بصورت غیر نقدی باشد، حساب
دارائی مربوط بدهکار شده و سرمایه شریک در شرکتهای
غیر سهامیو یا سرمایه پرداخت شده در شرکتهای سهامی
بستانکار خواهد شد.

در شرکتهای سهامی عام یا تعاونی چنانچه موسس یا سهامداری به جای پرداخت نقدی بهای سهام مورد خرید خود، آورده غیر نقدی پرداخت نماید بایستی قیمت آورده غیر نقدی توسط کارشناس رسمی دادگستری کتبا تعیین شده و بهنگام ثبت سرمایه در اساسنامه مدارک مالکیت به شرکت منتقل گردد.

2-4-1- تفاوت سرمایه ثبت شده و پرداخت شده

سرمایه ثبت شده در شرکتهای غیر سهامی بایستی توسط شرکاء شرکت پرداخت شوند. پس در شرکتهای غیر سهامی، سرمایه ثبت شده برابر با سرمایه پرداخت شده میباشد.

در شرکتهای سهامی خاص و عام، موسسین و پذیره نویسان می توانند حداقل 35% از سرمایه ثبت شده را به شرکت تادیه نمایند و 65% باقیمانده را نیز بایستی ظرف مدت پنج سال از تاسیس قطعی شرکت برطبق مهلت تعیین شده توسط هیات مدیره شرکت به شرکت پرداخت نمایند.

سرمایه ثبت شده در ابتدا ممکن است بصورت :

سرمایه تعهد شده + سرمایه پرداخت شده = سرمایه ثبت شده

$$\begin{aligned} & \text{سود انباشته} + \text{صرف سهام} + \text{اندوخته ها} + \text{سرمایه قانونی} \\ & \text{پرداخت شده} \div \text{میانگین تعداد سهام سرمایه شرکت} = \\ & \text{ارزش دفتری سهام شرکت} \end{aligned}$$

3-4-1- سرمایه مجاز (رسمی)

سرمایه قانونی (رسمی) هر شرکت سهامی شامل سهام سرمایه شرکت است که بایستی توسط سهامداران شرکت وجه آنها پرداخت شده و برگ سهام سرمایه شرکت که به منزله سند مالکیت سهامدار در شرکت است، به سهامدار به تناسب سهام خریداری شده تسلیم گردد.

سرمایه قانونی یا ثبت شده عبارتست :

الف) سهام با نام یا بی نام

ب) سهام عادی

ج) سهام ممتاز

الف) سهام با نام و بی نام

به طور کلی در تمام شرکتها ممکن است سهام بی نام همراه سهام با نام وجود داشته باشد، یعنی سهام با نام در تمام شرکتهای سهامی وجود خواهد داشت اما وجود سهام بی نام در همه شرکتهای سهامی الزامی نیست.

سهام با نام سهامی را می گویند که نام سهامدار یا مالک سهام
بر روی آن نوشته شده باشد، این قبیل سهام در صورت
فروش توسط سهامدار به شخص ثالث، بایستی با ثبت در
دفتر نقل و انتقال سهام شرکت انجام شود.

سهام بی نام، سهامی هستند که روی ورقه سهم محلی برای نوشتن نام سهامدار وجود ندارد و دارندة آن سهام (سهام بی نام) مالک سهم یا سهامدار شرکت خواهد بود و نقل و انتقال آن در دفاتر شرکت قابل ثبت نمی باشد.

ب (سهام عادی

اکثریت شرکتهای سهامی دارای سهام عادی هستند، یعنی سهامداران دارای حق رای بوده و در سود شرکت به حالت عادی سهمیه هستند.

سهام عادی ممکن است با نام یا بی نام صادر شود و این امر
تابع مقررات اساسنامه و شرایط مندرج در برگ سهام
میباشد.

ج) سهام ممتاز

سهام ممتاز، سهامی هستند که امتیازات خاصی دارا میباشند و در برگ سهام، امتیاز مزبور قید می شود و دارنده سهام ممتاز، در عین حال که سهامدار شرکت محسوب می شود، از امتیازات سهام ممتاز برخوردار گردد.

انواع سهام ممتاز به شرح زیر می باشد :

- 1- سهام ممتاز با انباشت (جمع شونده)
- 2- سهام ممتاز بدون انباشت
- 3- سهام ممتاز با مشارکت کامل در سود
- 4- سهام ممتاز با مشارکت محدود در سود
- 5- سهام ممتاز با مشارکت در اندوخته ها

1- سهام ممتاز با انباشت (جمع شونده) :

امتیاز سهام ممتاز با انباشت در این است که اولاً " سود ثابت و معینی دارند و ثانیاً " سود مذکور در برگ سهام ممتاز در صورت عدم وجود قدرت پرداخت یا سود ویژه در حساب سود سهام ممتاز انباشته شده است.

2- سهام ممتاز بدون انباشت :

سهام ممتاز بدون سود انباشته تقریباً“ مانند سهام عادی میباشد
یعنی ماند سهام عادی فقط در سود دوره مالی جاری سهم
هستند.

3- سهام ممتاز با مشارکت کامل در سود :

سهام ممتاز با مشارکت کامل در سود شامل سهامی هستند که علاوه بر سود ثابت مندرج در برگ سهام ممتاز، از حق مشارکت کامل در سود برخوردار هستند.

4- سهام ممتاز با مشارکت محدود یا جزئی در

سود :

سهام ممتاز با حق مشارکت محدود یا جزئی در سود مانند
سهام ممتاز با حق مشارکت کامل در سود می باشند.

5- سهام ممتاز با حق مشارکت در اندوخته ها :

سهام ممتاز با حق مشارکت در اندوخته های شرکت به سهامی گفته می شود که علاوه بر سود ثابت مندرج در برگ سهام در صورت انحلال شرکت از اندوخته های شرکت نیز سهمی معادل سهام عادی خواهند داشت.

قیمت سهام هر شرکت در بازار بورس یا بازار تجارت از تقسیم مبالغ سرمایه پرداخت شده رسمی و سرمایه پرداخت نشده غیر رسمی تعیین می گردد. یعنی :

ارزش هر سهم = سرمایه تعهد شده پرداخت شده رسمی +
سرمایه پرداخت شده غیر رسمی ÷ میانگین تعداد سهام
منتشره شرکت

فرمول محاسبه ارزش دفتری هر سهم به شرح زیر قابل گسترش و محاسبه خواهد بود :

سود انباشته + صرف سهام + سایر اندوخته ها + اندوخته قانونی + سرمایه تعهد شده و پرداخت شده

میانگین تعداد کل سهام منتشره شرکت

فصل دوم

نکاتی در مورد سهام سرمایه

همان طوری که می دانیم تفاوت اصلی شرکت سهامی با شرکت های غیر سهامی در این است که شرکت های سهامی موظف به چاپ برگ سهام برای سرمایه شرکت هستند در صورتی که شرکت های غیر سهامی چنین اجازه ای را ندارند.

1-2- حق تقدم در خرید سهام جدید

علت به وجود آمدن حق تقدم در خرید سهام جدید برای سهامداران موجود شرکت که در مواقع مالکین شرکت هستند، افزایش سرمایه شرکت می باشند .

عوامل افزایش سرمایه به شرح زیر می باشد :

- الف) افزایش سرمایه به وسیله افزایش ارزش اسمی سهام موجود
- ب) افزایش سرمایه به روش توافق با بستانکاران و صاحبان اوراق قرضه به سهام جدید
- ج) افزایش سرمایه از محل سرمایه تحصیل شده یا سرمایه پرداخت شده غیر رسمی
- د) افزایش سرمایه با قبول سهامداران جدید
- ه) صدور سهام جدید با حق تقدم برای سهامداران قبلی (موجود)

افزایش سرمایه به وسیله افزایش ارزش اسمی
موجود :

سرمایه شرکت سهامی را می توان از طریق افزایش مبلغ
اسمی سهام با توافق کلیه سهامداران اضافه نمود.

بنابر این اولاً “ شرکت سهامی اجازه افزایش سرمایه از روش
افزایش بهای اسمی سهام شرکت را دارد ثانياً “ مبلغ افزایش
سرمایه به تماماً “ بایستی به طور نقد توسط سهامداران به
حساب بانکی شرکت پرداخت گردد.

ب) افزایش سرمایه به روش توافق با بستانکاران
و صاحبان اوراق قرضه به سهام جدید :

حسابهای پرداختنی بایستی لاجرم از محل وجوه نقد (دارائی)
یا از محل دارائی جنسی شرکت بازپرداخت گردند.

در صورت توافق بستانکاران و تصویب کلیه سهامداران شرکت به جای پرداخت وجه نقد به بستانکاران و دارندگان اسناد پرداختی از شرکت، پس از ثبت افزایش سرمایه و انتشار آگهی آن در روزنامه رسمی کشور، رسماً به جای وجه نقد برگ سهام افزایش سرمایه تحویل شده و بدهی ها به سهام سرمایه تبدیل می شود.

مثال :

فرض کنید که شرکت سهامی ایران خودرو به هریک از آقایان الف و ب مبلغ 1500000 ریال بدهکار است و آقای م نیز از شرکت یک برگ سفته به مبلغ 1000000 ریال دریافت داشته است.

ادامه مثال :

هر سه نفر با سهامداران شرکت توافق نموده اند که به جای طلب خود سهام جدید شرکت را دریافت کنند، سهام شرکت 800 سهم 10000 ریالی بود که 400 سهم 10000 ریالی دیگر به عنوان افزایش سرمایه برای سه نفر نامبرده تصویب و در روزنامه رسمی کشور آگهی گردید و سپس معاوضه بدهی شرکت با سهام سرمایه به عمل آمد.

ثبت این عمل در دفتر روزنامه شرکت سهامی ایران خودرو
به قرار زیر است :

30000000	حساب حسابهای پرداختی (بستانکاران
10000000	حساب اسناد پرداختی
40000000	حساب سهام سرمایه (عادی یا ممتاز)

تحويل سهام سرمایه جدید به جای طلب به آقایان الف و ب و م

فرض کنید سهام جدید شرکت در بازار به بهای هر سهم
12000 ریال قیمت داشته باشد در این صورت مبلغ
800000 ریال صرف سهام نصیب شرکت می شود و ثبت
تبدیل بدهی به سهام سرمایه به صورت زیر در
دفتر روزنامه شرکت به عمل خواهد آمد :

3000000 حساب حسابهای پرداختی (بستانکاران)

1000000 حساب اسناد پرداختی

800000 حساب وجوه نقد (جاری بانکی)

4000000 حساب سهام سرمایه (عادی یا ممتاز)

800000 حساب صرف سهام

تحويل سهام جديد سرمایه به طلب به آقایان الف و ب و م به قیمتی بیش از بهای
اسمی سهام جدید

ج) افزایش سرمایه از محل سرمایه تحصیل شده یا سرمایه پرداخت نشده غیر رسمی :

شرکت سهامی می تواند به جای پرداخت وجه نقد بابت سود سهام به سهامداران، سهام افزایش سرمایه منتشر و صادر نموده و به سهامداران تحویل دهد، این سهام را اصطلاحاً “سهام یا جایزه می گویند.

د (افزایش سرمایه با قبول سهامداران جدید :

شرکت سهامی می تواند با صدور سهام جدید و فروش آن به صورت نقدی بین سهامداران موجود و یا سهامداران جدید یعنی با قبول سهامداران جدید، سرمایه شرکت را افزایش دهد.

ه (صدور سهام جدید با حق تقدم برای سهامداران قبلی
(موجود) :

صاحبان سهام شرکت در خرید سهام جدید حق تقدم دارند و
این حق تقدم قابل نقل و انتقال بوده و مهلتی که طی آن
سهامداران می توانند حق تقدم مذکور را اعمال نمایند کمتر
از شصت روز از روز شروع پذیره نویسی تعیین می گردد.

نمونه ای از برگ گواهی حق تقدم در خرید سهام جديد :

بسمه تعالی

شرکت سهامی عام فرحزاد – مرکز اصلی ...

سرمایه 400000 سهم 100 ریالی تمام پرداخت شده

گواهی نامه حق تقدم خرید سهام

صاحب این گواهی نامه به نام آقای/خانم فرزند

دارنده شناسنامه شماره حق پذیره نویسی و خرید سهام عادی/ ممتاز به تعداد سهم
براساس شرایط و مشخصات سهام جدید را دارد.

مدت اعتبار این برگ تا پایان روز ماه سال می باشد.

ضمناً "نامبرده حق انتقال این گواهی را دارد.

مکان مراجعه بانک شماره حساب بانکی شرکت

مهر و امضاء هیات مدیره شرکت فرحزاد

میزان افزایش سرمایه 2000000 سهم 1000 ریالی است به بهای هر سهم 4000 ریال برای
دارندگان حق تقدم در خرید سهام عرضه شده است.

مثال :

آقای الف و خریدار حق تقدم خرید 1000 سهم جدید از او
جمعا 2000 سهم جدید را به بهای هر سهم 4000 ریال
خریداری کرده باشند در نتیجه، چون بهای اسمی سهام
شرکت هر سهم 1000 ریال است و به نرخ ترجیحی
4000 ریال برای سهامداران، سهام جدید را فروخته است
لذا هر سهم 3000 ریال صرف سهام دارد.

ادامه مثال :

یعنی ثبت روزنامه شرکت فرحزاد برای فروش 2000 سهم
جدید عبارتست از :

در تاریخ فروش سهام جدید (حساب وجه نقد 8000000

سهام سرمایه 2000000

صرف سهام

6000000

بابت فروش 2000 سهم جدید با حق تقدم

2-2- حق خرید سهام برای مدیران

الف) سهام هیات مدیره

ب) سهام مدیران داخلی شرکت

الف) سهام هیات مدیره

مدیران باید تعداد سهامی را که اساسنامه شرکت مقرر کرده است، دارا باشند. این تعداد سهام نباید از تعداد سهامی که به موجب اساسنامه جهت دادن رای در مجامع عمومی لازم است، کمتر باشد.

از نظر ثبت در حسابها خرید سهام وثیقه مانند خرید سهام
توسط سایر سهامداران در حساب وجوه نقد شرکت بدهکار
و در حساب سهام سرمایه شرکت بستانکار می گردد، لیکن
وثیقه شدن این سهام بایستی در حسابهای انتظامی ثبت شود.

ب) سهام مدیران داخلی شرکت

در مورد ملزم بودن مدیر عامل و مدیران داخلی یعنی مدیران قسمت های مختلف شرکت به خرید سهام سرمایه شرکت و وثیقه گرفتن سهام شرکت آنان مسکوت می باشد.

چون هدف از ایجاد حق خرید سهام به تعداد معین برای مدیران داخلی و یا کلیه کارکنان شرکت در واقع سهام نمودن آنان در سود شرکت و تشویق آنان برای کارکرد در جهت شرکت می باشد. بایستی خرید سهم دارای جاذبه باشد.

3-2- اوراق قرضه قابل تبدیل به سهام

به کار انداختن سرمایه که وجوه نقد مهمترین بخش سرمایه هر فرد یا موسسه را تشکیل می دهد یکی از عملیات مداوم صاحب سرمایه می باشد.

مثال :

شرکت سهامی عام بندر عباس مبلغ 500000000 ریال اوراق
قرضه 12% را که با حق تبدیل به سهام در سال 1371
منتشر و فروخته بود، با رعایت قوانین تجارت با سهام
افزایش سرمایه در سال 1376 تعویض نمود .

ادامه مثال :

سهام افزایش سرمایه صد میلیون ریال بود که پنجاه میلیون ریال آن برای تبدیل اوراق قرضه و پنجاه میلیون ریال دیگر از سهام افزایش سرمایه به بهای هر سهم 11000 ریال به متقاضیان جدید فروخته شد.

ادامه مثال :

بهای اسمی سهام شرکت بندرعباس هر سهم ده هزار ریال
است . مطلوبست :

ثبت عملیات فوق در دفتر روزنامه شرکت سهامی عام
بندرعباس به فرض انجام این عمل در تاریخ ۱ / ۷ /

1376

حل :

ابتدا صرف سهام، سهام فروخته شده به متقاضیان جدید محاسبه میشود

تعداد سهام فروخته شده $\div 10000 = 5000$

50000000

بهای سهام فروخته شده به متقاضیان $\times 11000 = 55000000$

5000

صرف سهام، سهام فروخته شده $- 50000000 = 5000000$

55000000

ثبت دفتر روزنامه در شرکت بندرعباس

74 / 7 / 1 حساب اوراق قرضه پرداختی 50000000

حساب وجوه نقد شرکت 55000000

حساب سهام سرمایه

100000000

4-2- سهام ممتاز تبدیل قابل به سهام عادی

سهام سرمایه شرکتهای سهامی می تواند به صورت سهام عادی و بخشی نیز به صورت سهام ممتاز باشد. سهام عادی را معمولاً "سهامداران اصلی شرکت خریداری می کنند و خرید سهام ممتاز هم برای سهامداران اصلی و هم برای سهامداران دیگر آزاد بوده و طبق شرایط پذیره نویسی قابل خرید می باشد.

حق تبدیل سهام ممتاز به سهام عادی معمولاً در تاریخهای مشخصی معین می گردد و در موقع ارائه سهام ممتاز جهت تبدیل به سهام عادی، بایستی شرکت اوراق سهام ممتاز بازپس گرفته را باطل نموده و از اوراق سهام عادی به نام سهامدار تحویل دهنده سهام ممتاز صادر و تحویل وی دهد.

مثال 2 :

فرض کنید که شرکت سهامی عام گلبهار 1700 سهم 5000 ریالی ممتاز را با 5100 سهم عادی 2000 ریالی در تاریخ 1 / 5 / 1374 تعویض کند یعنی هر سهم ممتاز به سه سهم عادی تبدیل شوند در ابتدای تاسیس سهام ممتاز شرکت با 100 ریال صرف سهام به خریداران فروخته شده باشد در این حالت ثبت روزنامه تبدیل سهام ممتاز شرکت سهامی عام گلبهار را به سهام عادی بنویسید.

حل :

$$\begin{array}{l} \text{مجموع سهام ممتاز سرمایه شرکت گلبهار} \\ \times 5000 = 8500000 \\ 1700 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{مانده حساب صرف سهام ممتاز} \\ 1700 \times 100 = 170000 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} \text{بهای اسمی 5100 سهم عادی شرکت گلبهار} \\ 2000 = 10200000 \\ 5100 \times \end{array}$$

زیان حاصله تبدیل سهام ممتاز به سهام عادی

$$\begin{array}{l} - (8500000 + 170000) = 1530000 \\ 10200000 \end{array}$$

ثبت تبدیل در دفتر روزنامه شرکت سهامی عام گلپهار عبارتست از :

8500000 حساب سهام ممتاز سرمایه 1374 / 5 / 1

170000 حساب صرف سهام ممتاز

1530000 حساب سود تقسیم نشده (سود انباشته)

10200000 حساب سهام عادی سرمایه

بابت تبدیل 1700 سهم ممتاز به 5100 سهام عادی شرکت

5-2- باز خرید سهام ممتاز

ممکن است در اساسنامه شرکت سهامی عام صادر کننده سهام ممتاز، باز خرید سهام ممتاز پیش بینی شده باشد.

هدف از بازخرید سهام ممتاز منحصر را “ایجاد تساوی حقوق بین سهامداران بوده و از طرف دیگر حذف تعهد شرکت مثلاً” در قبال سود سهام ممتاز نیز در بالا بردن منابع شرکت و در نتیجه کارایی شرکت موثر می باشد.

در تاریخ باز خرید سهام ممتاز (یا هرگونه سهام عادی)
حساب سهام ممتاز سرمایه شرکت بدهکار و صفر می گردد
و در مقابل حساب وجوه نقد شرکت بابت پرداخت بهای
سهام ممتاز بایستی بستانکار شود.

چنانچه موقع باز خرید سهام ممتاز، سهام ممتاز به مبلغی بیش از بهای دفتری آنها باز خرید شوند بایستی تفاوت بهای اسمی و مبلغ پرداختی بابت باز خرید از محل حساب تقسیم سود انباشته یا حساب سود تقسیم نشده بدهکار و وجوه نقد بستانکار گردد.

2-6- تجزیه سهام و مقایسه سود سهمی

بعضی از شرکتهای سهامی به منظور افزایش امکانات و ایجاد سهولت بیشتر برای جذب سهامدار به خرید سهام شرکت، به تجزیه سهام متوسل می شوند.

اگر سهام سرمایه شرکت در مقابل سهام تجزیه شده به مبلغی کمتر از ارزش اسمی قبلی تجزیه شوند مازاد سهام تجزیه شده قبلی باید در حساب مازاد سهام سرمایه تجزیه نشده نشان داده شود.

فصل سوم

سود تقسیم نشده و سود سهام

یکی از ارکان شناسائی سود، عامل زمان است و سود فرایند دادوستد یک شرکت یا یک موسسه و یا یک فرد در طی مدت محدودی از زمان خواهد بود.

1-3- سود تقسیم نشده

هرگونه منافع تحصیل شده در یک دوره مالی را که بین صاحبان موسسه توزیع و یا به صاحب موسسه پرداخت نشده باشد، سود تقسیم نشده می گویند.

سود تقسیم نشده عبارتست از: سود خالص سال مالی شرکت
منهای زیانهای سالهای مالی قبل و اندوخته قانونی و سایر
اندوخته های اختیاری بعلاوه سود قابل تقسیم (تقسیم نشده)
سالهای قبل .

2-3- سود تقسیم نشده یا اختصاص نیافته

در این بحث لازم است ابتدا در مورد مالیات بر درآمد که برخی از حسابداران آن را نوعی تخصیص دانسته و در حساب تقسیم سود انباشته منظور می کنند و برخی دیگر نیز آن را نوعی هزینه دانسته و در پایان حساب سود و زیان و یا خلاصه سود و زیان منعکس می سازند، مطالبی بیان گردد.

1-2-3- مالیات بر درآمد دوره

پس از کسر هزینه ها از درآمدها در حساب سود و زیان، سود ویژه حاصل می شود که در این لحظه به آن سود ویژه قبل از کسر مالیات می گویند .

مؤسسات موظفند، مالیات بر درآمد سود ویژه مربوطه را محاسبه نموده و رقم حاصل را از سود ویژه کسر نمایند، برای این کار لازم است حساب سود و زیان یا خلاصه سود و زیان را بدهکار و حساب جدیدی به نام ذخیره مالیات بر درآمد یا مالیات پرداختی را بستانکار نمایند یعنی :

حساب سود و زیان	بدهکار
حساب ذخیره مالیات بر درآمد	بستانکار

حساب سود و زیان مانده گیری می شود و مانده جدیدی به نام سود ویژه پس از کسر مالیات نامیده می شود که عده ای از حسابداران آن را به حساب دیگری به نام حساب تقسیم سود انباشته منتقل و حساب سود و زیان را می بندند.

2-2-3- سود سهام سهامداران

سود سهام سهامداران عبارتست از توزیع بخشی از دارائی شرکت بین مالکین آن که از نتیجه کسب درآمد دوره جاری یا دوره های قبل حاصل شده است، هر مبلغی که از این رقم در موسسه باقی بماند و بین سهامداران توزیع نگردد در واقع نوعی ایجاد محدودیت در سود سهام سهامداران میباشد.

الف (پرداخت سود سهام به صورت نقد

ابتدا میزان سود سهام را بر اساس مصوبه مجمع عمومی و یا به توصیه مدیران تعیین نموده و در حساب تقسیم سود انباشته آن بدهکار و به حساب سود سهام پیشنهادی یا سود سهام عادی یا سود سهام پرداختی بستانکار می کند.

مثال :

شرکت سایپا در پایان سال مبلغ 140000000 ریال سود ویژه قبل از کسر مالیات دارد به طور فرضی مالیات بر درآمد شرکت مبلغ 21000000 ریال می باشد سود سهام مبلغ 50000000 ریال به صورت نقد بین سهامداران توزیع میشود مطلوب است نمایش عملیات تا پایان پرداخت سود سهام در دفتر روزنامه شرکت .

حل :

14000000 سود و زیان 1371 / 12/ 29

14000000 تقسیم سود انباشته

انتقال سود ویژه به تقسیم سود انباشته

29/12/1371 تقسیم سود انباشته (سود و زیان) 2100000

ذخره مالیات بر درآمد 2100000

کنار گذاشتن مالیات بر درآمد از سود ویژه

پرداخت سود سهامداران به صورت نقدی

در بسیاری از مواقع موسسه با وجود داشتن سود ویژه و در نتیجه سود سهام پرداختی، ممکن است وجه نقد کافی برای پرداخت سود سهام در اختیار نداشته باشد که سود سهامداران را به صورت نقد بپردازد.

سود سهمی

- بعضی از شرکتها به علت گسترش فعالیت شرکت نیاز به افزایش سرمایه دارند و بهترین راه افزایش سرمایه تحویل سهام سرمایه حاصل از محل افزایش سرمایه به سهامداران به جای وجه نقد است.

- سود سهمی باعث کاهش قیمت سهام شرکت در بازار می گردد زیرا افزایش تعداد سهام سرمایه به وجود می آید و در نتیجه ارزش ویژه سهام از حد قبلی تنزل می نماید.

- کمیته رویه های حسابداری دو رهنمود در مورد انتقال سود سهمی صادر نموده است:
- اول) در مواردی که توزیع سود سهمی قیمت سهام شرکت را در بازار کاهش ندهد یا کاهش آن اندک باشد شرکت بایستی معادل ارزش بازار سهام جدید صادر شده بابت سود سهمی را از حساب تقسیم سود انباشته به حساب سرمایه انتقال دهد.

- در مواردی که توزیع سود سهمی قیمت سهام شرکت را در بازار به طور آشکار و قابل ملاحظه کاهش دهد، شرکت بایستی معادل ارزش اسمی سهام صادره جدید بابت سود سهمی از حساب تقسیم سود انباشته را به حساب سرمایه منتقل نماید

ثبت دفاتر حسابداری برای سود سهمی فقط در دو حالت فوق مطرح خواهد شد

- حالت اول) ارزش بازار سهام بابت سود سهمی کمتر از 25 درصد سهام
- حالت دوم) معمولاً در مواقعی که بیش از 25 درصد سهام

- حالت اول) ارزش بازار سهام: در این حالت سود سهمی تاثیر غیر قابل ملاحظه در قیمت سهام دارد و لذا قیمت سهام در بازار تقریبا به همان بهای قبل از توزیع سود سهمی باقی می ماند , معمولا در مواقعی که تعداد سهام منتشره جدید بایت سود سهمی کمتر از 25 درصد سهام سرمایه شرکت باشد این حالت اتفاق می افتد.

- حالت دوم) معمولاً در مواقعی که بیش از 25 درصد سهام سرمایه به عنوان سود سهمی بین سهامداران توزیع گردد کاهش قابل ملاحظه در بازار برای سهام شرکت به وجود می آید

صاحبان سود سهام

- کسانی که حق حضور در مجمع عمومی شرکت , برای تصویب سود سهام هستند و لذا در تاریخ تشکیل مجمع عمومی جهت تصویب سود و زیان شرکت هر شخصی که صاحب سهام شرکت باشد , صاحب سود سهام شرکت نیز اعم از سود نقدی و سهام جایزه یا سود سهمی می باشد.

ثبت های مرتبط با تاریخ

- در رابطه با سود سهام سه تاریخ مشخص وجود دارد:
 - 1. تاریخ پیشنهاد سود سهام
 - 2. تاریخ تصویب و اعلام پرداخت سود سهام
 - 3. تاریخ پرداخت سود سهام

پاره سهم

- پاره سهم در حالتی می گویند که در هنگام توزیع سود سهمی یا سهام جایزه به سهامدار معادل یک سهم کامل تعلق نگیرد و $2/1$ یا $3/1$ سهم به وی برسد.

محاسبه سود هر سهم

- سرمایه هر شرکت سهامی ممکن است یا فقط از سهام عادی سرمایه تشکیل شده باشد و یا اینکه علاوه بر سهم عادی , سهام ممتاز و اوراق بهادار قابل تبدیل به سهام عادی نیز منتشر و به فروش رسانیده باشد و در نتیجه سرمایه شامل سهام عادی و سهام ممتاز و اوراق قابل تبدیل به سهام عادی می باشد.

محاسبه سود هر سهم در حالت عادی بودن سهام سرمایه

- سود قابل تقسیم شامل سود خالص سال مالی به اضافه سود تقسیم نشده سال گذشته منهای زیانهای سالهای مالی قبل و اندوخته قانونی و سایر اندوخته ها می باد.

سود قابل پرداخت هر سهم

- [(زیانهای سالهای قبل + سایر اندوخته ها + اندوخته قانونی) - سود تقسیم نشده قبلی + سود ویژه دوره] سود تخصیص نیافته

تعداد سهام سرمایه شرکت

- سود قابل پرداخت هر سهم که به شرح فوق محاسبه گردید در واقع سود سهم پرداختنی به سهامداران می باشد اما سود سهام برای هر سهم به صورت خام در حالت سرمایه به صورت سهام عادی عبارت است از:
- سود به نسبت هر سهام یا سود هر سهم به صورت خام =
- سود خالص دوره
- تعداد سهام عادی تعهد و فروخته شده

- سهام سرمایه شرکت کاشمر شامل 4000 سهام عادی 5000 ریالی و 1000 سهم ممتاز 5000 ریالی دارای حق رای می باشد شرکت در سال 5 ~~13~~ مبلغ 10000000 ریال سوی خالص پس از کسر مالیات دارد

- سهام ممتاز دارای سودی برابر با سهام عادی می باشد و امتیاز آن مربوط به تساوی آرا است یعنی در مواقعی که به هنگام رای گیری در امری تعداد رای معادل 50% حد نصاب باشد در صورتی که اکثریت (نصف بعلاوه یک) آراء از سهام ممتاز باشد آن مورد تصویب شده مجمع عمومی تلقی می گردد.

- در صورتی که شرکت مبلغ 2000000 ریال سود تقسیم نشده قبلی داشته باشد , با این فرض که 5% سود ویژه بابت اندوخته قانونی و 20% سود ویژه به عنوان اندوخته احتیاطی در نظر گرفته شده باشد.

- حل: چون سهام ممتاز مانند سهام عادی در سود شرکت
سهیم هستند پس سود خام هر سهم عبارت است از:
 - سود خام هر سهم (سود به نسبت هر سهم)
10000000

- مطلوبست سود خام هر سهم و تعیین سود پرداختی هر سهم با این فرض که سود سهام 20% در نظر گرفته شده است. ضمناً سودی که به هر سهم می توان پرداخت کرد را نیز تعیین نمائید

- حل) چون سهام ممتاز مانند سهام عادی در سود شرکت
سهیم هستند پس سود خام هر سهم عبارت است از:

$$\frac{100000000}{5000} = 2000$$

- سود خام هر سهم (سود به نسبت هر سهم)

$$4000 \times 5000 + 1000 \times 5000 = 25000000$$

$$25000000 \times 20\% = 5000000$$

$$\frac{5000000}{5000} = 1000$$

$$10000000 \times 5\% = 500000$$

$$10000000 \times 20\% = 2000000$$

- کل سهام سرمایه شرکت
- سود سهام پرداختی
- سود پرداختی هر سهم
- اندوخته قانونی
- اندوخته احتیاطی

$$\begin{array}{r}
 20000000 \\
 10000000 \\
 \hline
 12000000
 \end{array}$$

- مانده سود تقسیم نشده سنوات قبل
- سود ویژه بعد از کسر مالیات دوره
- جمع سود قابل تقسیم و تخصیص
- کسر شود تخصیصات سود

500000

2000000

- اندوخته قانونی
- اندوخته احتیاطی
- جمع تخصیصات

$$\begin{array}{r}
 2500000 \\
 \hline
 9500000 \\
 \hline
 9500000 \\
 \hline
 5000
 \end{array}$$

■ 1900

- مانده سود تخصیص نیافته

حد اکثر مبلغ سودی که به هر سهمی می توان پرداخت کرد

محاسبه میانگین تعداد سهام عادی

- در صورتی که تعداد سهام عادی (دارای حق رای) شرکت در طول سال ثابت باشد، سود خالص دوره مالی را بر تعداد سهام عادی تقسیم می کند و سود خام هر سهم یا سود به نسبت هر سهم بدست می آید

- مثال: فرض کنید شرکت فردوس (سهامی عام در ابتدای سال 5 ~~13~~ تعداد 4000 سهم عادی صادر و فروخته باشد در طی سال در تاریخ 1/4/5 13 نیز ~~13~~000 سهم باقیمانده از سهام شرکت را به سهامداران جدید فروخت.

- سپس در تاریخ 1/10/5 13 ✖ رعایت مقررات تعداد 5000 سهم دیگر به عنوان افزایش سرمایه منتشر و بفروش رسانید, به طوری که به هر سهامدار معادل آنچه که داشت سهام جدید فروخته شده است

- در صورتی که سود ویژه شرکت در سال 5 $\times$ 13 مبلغ 78351000 ریال باشد , مطلوب است محاسبه میانگین تعداد سهام عادی و تعیین سود خام هر سهم (سود به نسبت هر سال) در سال 5 $\times$ 13

حل: تا 1/4/5 ✕

- میانگین

$$\text{تعداد 4000 سهم به مدت } \frac{1}{4} \text{ سال} = \frac{4000}{4} = 1000$$

$$\text{تا 1/10/5 ✕ تعداد } 4000 + 1000 = 5000 \text{ سهم به مدت } \frac{3}{4} \text{ سال} = \frac{15000}{4} = 3850$$

$$\text{از 1/10 تا 29/12/5 ✕ تعداد 10000 سهم به مدت } \frac{1}{4} \text{ سال} = \frac{10000}{4} = 2500$$

$$2500 + 3850 + 1000 = 7350$$

- میانگین تعداد سهام در طول سال

$$\frac{7835100}{7350} = 10660$$

- سود به نسبت هر سهم یا سود خام هر سهم

- در شرکتهائی که سرمایه شرکت فقط از سهام عادی و ممتاز دارای حق رای تشکیل نشده باشد و علاوه بر سهام عادی انواع اوراق بهادار قابل تبدیل به سهام عادی مانند سهام ممتاز قابل تبدیل به سهام عادی منتشر و به فروش رسانیده باشد , اصطلاحاً سرمایه شرکت دارای ساختار مختلط یا پیچیده تلقی می شود.

محدودیت در سود سهام یا سود تقسیم شده

اختصاص یافته

- سود انباشته و یا حساب تقسیم سود انباشته به طور کلی شامل دو قسمت یکی وجوهی که بابت اندوخته ها و سرمایه گذاریها اختصاص می یابند و دیگری سود تخصیص نیافته

سود قابل تقسیم عبارتند از:

- اندوخته های قانونی و اختیاری-سود تقسیم نشده
سالهای قبل+زیان سالهای قبل-سود خالص دوره
مالی

- سود سهام عبارتند از اندوخته قانونی و سایر اندوخته های اختیاری و زیان سالهای قبل , که در واقع موارد فوق شامل بخشی از سود انباشته یا حساب تقسیم سود انباشته است.

- اوراق قرضه پرداختی یکی از انواع تعهدات کتبی شرکت سهامی عام یا دولت در مقابل اشخاص ثالث می باشد که در آن شرکت سهامی عام منتشر کننده اوراق قرضه یا دولت عهد نموده است

فصل چہارم اوراق قرضہ پرداختنی

- برای چاپ اوراق قرضه لازم است اولاً تمام سهام سرمایه شرکت سهامی عام توسط سهامداران به حساب بانکی شرکت پرداخت شده باشد ثانیاً دو ترازنامه شرکت به تصویب مجمع عمومی شرکت رسیده باشد

- صورتجلسه مجمع عمومی در مورد انتشار اوراق قرضه و شرایط آن به اداره ثبت شرکتهای قوه قضائیه مستقیم و در روزنامه رسمی کشور و روزنامه کثیرالانتشار مصوبه مزبور به چاپ برسد

- در هر برگ اوراق قرضه موارد زیر باید چاپ گردد :
الف) قیمت اسمی اوراق قرضه (FACE VALUE) (FACE AMOUNT)

ب) تاریخ سر رسید اوراق قرضه (MATURITY DATE) یعنی تاریخی که اوراق قرضه بایستس توسط شرکت سهامی عام چاپ کننده باز پرداخت گردد.

- پ) نرخ بهره اوراق قرضه (RATE OF INTEREST) در صورتی که همراه با اوراق قرضه کوپن های جداگانه برای بهره اوراق قرضه چاپ شده باشد نرخ بهره کوپن های اوراق قرضه در برگهای اوراق قرضه بایستی مشخص گردد.

- تاریخ های پرداخت بهره اوراق قرضه , معمولاً هر شش ماه یکبار است و تاریخهای پرداخت بهره اوراق قرضه بایستی روی برگهای اوراق قرضه چاپ شود.

- ث) ارزش باز خریدی (**CALL PRICE**) ممکن است شرکت صادر کننده اوراق قرضه قصد داشته باشد که اوراق قرضه را زودتر از سر رسید آنها خودداری یا باز خرید نماید و در این صورت بایستی ارزش باز خریدی اوراق قرضه را روی اوراق قید کند.

- معمولاً ارزش باز خریدی را کمی بیش از ارزش اسمی اوراق قرضه تعیین می کنند و اضافه ارزش اوراق قرضه (CALL PREMIUM) برای اوراق قائل می شود.
-

فروش اوراق قرضه

- اوراق قرضه در سه حالت خرید و فروش می گردد:
- الف) به قیمت اسمی یعنی به بهای مندرج در برگهای اوراق قرضه مبادله می شود

- (ب) به قیمتی بیش از ارزش اسمی مثلاً یک درصد اضافه تر , از ارزش اسمی که با عدد 101% مشخص می شود و اصطلاحاً می گویند اوراق قرضه (**PREMIUM**) فروخته می شود.

- فروش به قیمتی کمتر از بهای اسمی مثلاً یک درصد کمتر از ارزش اسمی فروخته می شود که با عدد 99% مشخص می سازند و در این حالت فروش اوراق قرضه به کسر (DISCOUNT) صورت می گیرد •

انواع اوراق قرضه

- معمولاً اوراق قرضه به صورت بی نام منتشر و فروخته می شود , یعنی روی برگ اوراق قرضه نام مالک آن چاپ نشده است

الف) اوراق قرضه دارای پشتوانه معین و بدون پشتوانه مشخص

- ممکن فروش یا باز پرداخت اوراق قرضه به پشتوانه دارائی بلند مدت شرکت معین شده باشد در این صورت موقع باز پرداخت در صورت نداشتن وجه نقد کافی بایستی دارائی بلند مدت فروخته شده و از محل آن بهای اوراق قرضه به صاحبان آنها باز پرداخت شود.

ب) اوراق قرضه قابل تبدیل

- شرکتهایی که دارای حسن سابقه سوددهی هستند و از وضعیت مالی خوبی برخوردارند به عنوان یک امتیاز برای جلب نظر سرمایه گذران اقدام به صدور اوراق قرضه با تعهد قابلیت تبدیل به سهام شرکت در سررسید یا در تاریخهای مهین می نمایند

پ)اوراق قرضه دارای سررسید متوالی

- اوراق قرضه دارای سررسید متوالی که به آن قرضه سریال نیز می گویند اوراق قرضه ای هستند که در سالهای متوالی هر سال بخشی از آن پرداخت می گردد.

4-4 فروش اوراق قرضه به کسر

- هر گاه به هنگام صدور و فروش اوراق قرضه ، نرخ بهره ای که بابت خرید اوراق قرضه به خریداران پرداخت گردد کمتر از نرخ بهره متداول در بازار باشد ، در اینصورت قیمت اوراق قرضه کمتر از بهای اسمی آن در بازار به فروش خواهد رسید

- در حالت فروش اوراق قرضه به کسر ، تمامی مبلغ اسمی اوراق قرضه نصیب شرکت فروشنده اوراق قرضه نمی گردد.

- برای محاسبه مبلغی که بایستی همه ساله از حساب کسر اوراق قرضه , در موقع پرداخت بهره اوراق قرضه کسر شود, دو روش متداول است یکی روش استهلاک بهره موثر و دیگری روش خط مستقیم

1-4-4 روش استهلاک بهره موثر برای کسر اوراق قرضه

- در این روش کسر اوراق قرضه از مبلغ اسمی اوراق قرضه کم می شود و ارزش دفتری اوراق قرضه مشخص می گردد , سپس ارزش دفتری اوراق قرضه را نرخ بهره بازار ضرب می کنند و میزان بهره سال به نرخ بازار به دست می آید

- تفاوت بهره به نرخ بازار و بهره تعهد شده اوراق قرضه مبلغی است که از کسر اوراق قرضه باید کاهش یابد و این عمل همه ساله تکرار می گردد تا حساب کسر اوراق قرضه صفر شود

4-4-2 روش استهلاك خط مستقيم برای كسر اوراق قرضه

- این روش ساده تر از روش استهلاك بهره موثر می باشد. در این روش مبلغ كسر اوراق قرضه را به مدت اوراق قرضه تقسیم می كنند و مبلغ هر سال را كه در سالهای بعد نیز مساوی می باشد به بهره تعهد شده اوراق قرضه اضافه می نمایند و هزینه بهره هر سال به دست می آید.

- به طور مثال اگر در مسئله شرکت سهامی عام زاهدان استهلاك كسر اوراق قرضه به روش مستقيم استهلاك منظور شود كل مبلغ كسر اوراق قرضه كه مبلغ 10056440 ريال است به مدت اوراق قرضه كه 5 سال تقسيم مي گردد يعنى:

$$1056440 \div 5 = 2011288$$

مبلغی که هر سال از کسر اوراق قرضه مستهلک می گردد

$$12000000 + 2011288 = 14011288$$

هزینه بهره قابل ثبت در هر سال

ثبت پرداخت بهره اوراق قرضه در پایان سال $\times 1$

$$14011288$$

$\times 1$ هوئینه بهره اوراق قرضه /29/12

$$12000000$$

وجوه نقد

$$2011288$$

کسر اوراق قرضه

4-5 فروش اوراق قرضه با صرف

- هر گاه در موقه فروش اوراق قرضه , بهره تعهد شده اوراق قرضه بیش از بهره بازار باشد , ارزش بازار اوراق قرضه , بیش از ارزش اسمی آن خواهد بود و اوراق قرضه شرکت به قیمتی بیشتر از مبلغ اسمی آن و حدودا به مبلغی معادل تفاوت بهر بازار به فروش خواهد رسید

- در چنین حالتی در قبال فروش اوراق قرضه بیش از قیمت اسمی , تفاوت وجوه نقد دریافتی شرکت و بهای اسمی اوراق قرضه در حسابی به نام صرف اوراق قرضه , بایستی بستانکار گردد

- برای محاسبه مبلغی که هر سال بایستی از صرف اوراق قرضه کسر گردد نیز مانند استهلاك کسر اوراق قرضه دو روش استهلاك نرخ بهره موثر و روش استهلاك خط مستقیم عمل می گردد.

1-5-4 روش مستقیم استهلاک صرف اوراق قرضه

- در این روش مبلغ صرف اوراق قرضه را بر مدت اوراق قرضه تقسیم نموده و مبلغی که هر سال باید از صرف اوراق قرضه مستهلک گردد بدست می آید.

4-5-2 استهلاک صرف اوراق قرضه به روش استهلاک بهره

- در این روش ابتدا بهای فروخته شده اوراق قرضه که در واقع ارزش دفتری می باشد را در نرخ بهره بازار ضرب می کنند و مبلغ هزینه بهره به قیمت روز سال اول فروش اوراق قرضه بدست می آید.

- تفاوت هزینه بهره به نرخ بازار و نرخ بهره تعهد پرداخت شده , مبلغ استهلاک صرف اوراق قرضه در سال اول را معین می کند.

4-6 فروش اوراق قرضه با سر رسید متوالی به کسر یا صرف

- به جای سر رسید ثابت در اوراق قرضه , سر رسید متوالی تعیین شده باشد در این حالت اوراق قرضه فروخته شده با سر رسید متوالی را به صورت دسته بندی شده برای هر سر رسید , بایستی جدا از سر رسید دیگر محاسبه و در حسابها ثبت نمایند.

4-7 باز پرداخت اوراق قرضه

- 4-7-1 فروش و باز پرداخت اوراق قرضه صادره در تاریخ بهره
- 4-7-2 فروش و باز پرداخت اوراق قرضه صادره در بین موعد بهره

1-7-4 فروش و باز پرداخت اوراق قرضه

صادرہ در تاریخ بہرہ

- اوراق قرضہ فروختہ شدہ یا منطبق با موعد پرداخت بہرہ فروختہ شدہ اند و یا اینکہ در فاصلہ زمانی بین موعد پرداخت بہرہ آنها بہ فروش رفتہ اند.

- در حالت اول فرض می شود که اوراق قرضه درست در موعد پرداخت بهره فروش رفته باشند در این حالت , به قیمت اسمی فروخته شده اند و در نتیجه به قیمت اسمی نیز باز پرداخت می شوند.

2-7-4 فروش و باز پرداخت اوراق قرضه

صادرہ در بین موعد بہرہ

- در صورتی کہ اوراق قرضہ بعد از موعد پرداخت بہرہ فروختہ شدہ باشند رسم بر این است کہ علاوہ بر دریافت اصل مبلغ و رقم قرضہ، بہرہ مدت سپری شدہ نیز از خریدار وصول می گردد و سپس در موعد پرداخت بہرہ، بہرہ یکسال کامل بہ وی پرداخت خواہد شد.

3-7-4 باز پرداخت اوراق قرضه قبل از سر رسید

- در صورتی که شرکت سهامی عام صادر کننده اوراق قرضه برابر تصمیم هیئت مدیره و مجمع عمومی خود زودتر از سر رسید اوراق قرضه، وجه آن را به خریداران اوراق قرضه باز پرداخت نماید.

- چنانچه اوراق قرضه بدون کسر یا صرف فروخته شده باشند بهره اوراق قرضه تا تاریخ باز پرداخت ، بر اساس نرخ مندرج در اوراق قرضه ، محاسبه و همراه بهای اوراق قرضه باز پس داده می شود

- مثلاً اگر اوراق قرضه به سر رسید 5 سال با نرخ 20% به مبلغ 1000000 ریال ، که بهره آن هر 6 ماه یکبار پرداخت می گردد بعد از 33 ماه پس از فروش یعنی 27 ماه قبل از سر رسید باز پس داده می شود.

- شرکت نمی تواند ادعای کاهش بهره اوراق قرضه را از خریدار بنماید مگر آنکه روی برگ اوراق قرضه چنین شرطی را قید کرده باشد که چنین شرطی از جلب مشتری برای خرید اوراق قرضه شرکت می کاهد.

- لذا 20% بهره با فرض این که آخرین دفعه پرداخت بهره در ماه 30 صدور (در پایان شش ماه پنجم) صورت گرفته لذا شرکت فقط برای 3 ماه دیگر باید بهره اوراق قرضه را همراه یک میلیون ریال بهای بهره اوراق قرضه به خریدار آن باز پس دهد. یعنی

- $$\frac{1000000 \times \%20 \times 3}{12} = 50000$$
 بهره سه ماه اوراق قرضه

- ثبت روزنامه

- 1000000 در تاریخ باز پرداخت (اوراق قرضه پرداختنی

- 5000 هزینه بهره اوراق قرضه

- 10500000 وجوه نقد

- بابت باز پرداخت اصل و بهره سه ماهه آخر اوراق قرضه

- بدیہی است اگر اوراق قرضہ بہ صرف یا کسر فروختہ شدہ باشد ابتدا حساب صرف یا کسر اوراق قرضہ اصلاح می گردد.

- ضمن بازپرداخت بهای اوراق قرضه و استهلاك باقیمانده حساب كسر يا كسر اوراق قرضه , سود يا زيان باز پرداخت اوراق قرضه در حسابها ثبت مي گردد.

- بدیهی است که سود یا زیان باز پرداخت اوراق قرضه در زمانی به وجود می آید که شرکت صادرکننده اوراق قرضه خود را به اسمی خریدار (باز پرداخت) نماید.

- اگر بیش از مبلغ اسمی یا بهای فروخته شده باز پرداخت نماید باز پرداخت کند زیان و در صورتی که کمتر از مبلغ اسمی یا بهای فروخته شده باز پرداخت کند , سود باز پرداخت حاصل می شود.

4-8 سپرده وجوه استهلاکی اوراق قرضه

- در حالت انتشار و فروش اوراق قرضه با سر رسید ثابت , بعضی شرکتها به تقاضای خریداران اوراق قرضه یا جهت جلب نظر خریداران اوراق قرضه , همه ساله مبلغی از در آمد شرکت را به نام اندوخته وجوه استهلاکی تخصیص می دهند

- هنگام این تخصیص حساب تقسیم سود انباشته بدهکار و حساب انباشته وجوه استهلاکی بستانکار می گردد

- در نتیجه این اندوخته در دارائی ها شرکت به کار گرفته می شود و سود قابل تقسیم سهامداران را کاهش می دهد

- بعد از باز پرداخت اوراق قرضه به جای بستانکار شدن وجوه نقد شرکت مستقیماً حساب سپرده وجوه استهلاکی بستانکار و حساب اوراق قرضه بدهکار می گردد.

- در صورت سرمایه گذاری سپرده وجوه استهلاکی , بایستی حساب سرمایه گذاری وجوه استهلاکی را بدهکار و حساب سپرده وجوه استهلاکی بستانکار گردد

- هر بار که سود سرمایه گذاری کسب شود , باید حساب سپرده وجوه استهلاکی بدهکار و حساب در آمد سرمایه گذاری وجوه استهلاکی بستانکار گردد.

فصل پنجم

سرمایه گذاری بلند مدت در اوراق قرضه

- سرمایه گذاری شرکتی در شرکت دیگر از طریق خرید سهام شرکت و یا مشارکت در سرمایه شرکت و یا خرید اوراق قرضه از شرکت سهامی عام صورت می گیرد.

- اگر سرمایه گذاری شرکت برای حداکثر مدت یکسال دوام داشته باشد آن را سرمایه گذاری موقت یا کوتاه مدت می گویند.

- اگر سرمایه گذاری شرکت در سهام و اوراق قرضه شرکت دیگر برای سالیان متمادی دوام داشته باشد در اینصورت آن را سرمایه گذاری بلند مدت می نامند.

- سرمایه گذاری کوتاه مدت مانند دارائی جاری می باشد
لیکن سرمایه گذاری بلند مدت مانند دارایی غیر جاری یا
بلند مدت می باشد.

- امروزه هدف از سرمایه گذاری بلند مدت , شامل چندین منظور است و در واقع , سرمایه گذاری بلند مدت سرمایه گذار دارای چندین هدف است

• مهمترین آنها به شرح زیر است:

• 1. کسب سود از طریق سهام

• 2. اعمال نفوذ و کنترل مدیریت در شرکت

• 3. تامین مالی شرکت سرمایه پذیر به منظور استفاده منظم
از تولیدات شرکت سرمایه پذیر جهت دوام شرکت سرمایه
گذار.

5-1 سرمایه گذاری در سهام سایر شرکتها

- خرید سهام سایر شرکتها توسط شرکت دیگر در بلند مدت , بیشتر برای نفوذ و کنترل شرکت سرمایه گذار در شرکت سرمایه پذیر است.

- حسابداری سرمایه گذاری بلند مدت در سهام شرکت‌های دیگر تابع نفوذ و کنترل سرمایه گذار در سرمایه پذیر است.

5-1-1 روش بهای تمام شده

- در روش بهای تمام شده ، سرمایه گذاری به بهای تمام شده یا تحصیل سهام ثبت می شود.

- سود سرمایه گذاری نیز محدود به سود سهام خریداری شده در هر دوره مالی می باشد.

- چنانچه سود سهام دریافت شده , فقط از سود ویژه مالی صورت نگرفته باشد و بخشی از سود سهام شامل سود تقسیم نشده سالیان قبل یا اندوخته های قبلی شرکت سرمایه پذیر باشد.

- در این صورت سود سهام را به نسبت سود ویژه دوره مالی منظور می کنند و فقط در مواقعی که بهای سهام خریداری شده کاهش دائمی و مهمی نسبت به قیمت تمام شده خرید , رخ دهد.

- کاهش ارزش سرمایه گذاری را به بهای بازار در حسابها ثبت نمود و در نتیجه تغییر روش قیمت تمام شده به روش اقل قیمت بین بهای تمام شده و بهای بازار جایز خواهد بود

- بنابراین در ثبت خرید سهام شرکتهای دیگر کمتر از 20% سهام باید قیمت تمام شده خرید و اصل سود سهام دریافتی به عنوان درآمد ثبت شود و تغییرات موارد فوق به شرح زیر قابل شناسائی و ثبت در دفاتر می باشد.

الف) اگر سود سهام شامل سود ویژه دوره و سودهای دوره قبل باشد

- در این حالت شرکت سرمایه گذار مبلغ اضافی دریافتی نسبت به سود ویژه دوره مالی را باید برگشت سرمایه تلقی نموده و حساب سرمایه گذاری را بستانکار سازد.

- در آمد سرمایه گذاری را به اندازه سود سهام از سود سهام از سود ویژه دوره مالی شرکت سرمایه پذیر بستانکار نماید.

- مثال) شرکت در تاریخ 5/2/2 تعداد صد سهم 100000 ریالی شرکت سهامی عام شیراز را به قرار هر سهم 13000 ریال خریداری و بابت خرید سهام 400000 ریال نیز کار مزد پرداخت نمود

- در تاریخ 10/9/2 شرکت سهامی عام شیراز از سود سهامی معادل 50% بهای اسمی سهام شرکت به شرکت رکن آباد پرداخت نمود ، نیمی از سود دریافتی از شرکت شیراز از محل سود تقسیم نشده سالهای قبل می باشد.

- مطلوبست ثبت خرید سهام و دریافت سود سهام در دفتر روزنامه شرکت رکن آباد

• حل:

- بهای خرید 100 سهم $1300 \times 100 = 1300000$

- قیمت تمام شده خرید 100 سهم $1300000 + 40000 = 1340000$

ثبت روزنامه در تاریخ 5/2/2 : **N**

- وجوه نقد 1340000 (سودایه گذاری بلند مدت) (سهام شرکت شیراز) **N**
(صندوق یا بانک) 1340000

- بابت خرید 100 سهم 10000 ریالی شرکت سهامی شیراز

- سود سهام دریافتی از شرکت شیراز $1000000 \times \%50 = 500000$

- بخشی از سود دریافتی که از سود سالهای گذشته است $500000 \div 2 = 250000$

- مبلغ 250000 ریال سود سهام ویژه سال 1 و بخشی دیگر یعنی 250000 ریال دیگر از محل سود سنواتی یا سود سالهای قبل می باشد که برگشت سرمایه حساب می شود.

N

- ثبت دفتر روزنامه شرکت رکن آباد در 10/9/2
- 500000 (صندوق یا بانک) **N** 10/9/2
- 250000 در آمد سرمایه گذاری در سهام
- 250000 سرمایه گذاری بلند مدت (سهام شرکت شیراز)

- نمایش حساب سرمایه گذاری بلند مدت (سهام شرکت شیراز) در دفتر کل شرکت رکن آباد

250000	10/9/2	1340000	5/2/2
		مانده حساب	109000

ب) در حال سقوط دائمی ارزش سرمایه گذاری

- در صورتی که در اثر عوامل متعدد شرکت سرمایه پذیر دچار رکود اقتصادی و در نتیجه زیان شود ، بهای شرکت سرمایه پذیر به طور محسوس به مبلغی کمتر از ارزش اسمی سقوط خواهد نمود.

جایگزینی قانده اقل قیمت بین قیمت تمام شده و بهای بازار

- همان طوری که در بحث سرمایه گذاری کوتاه مدت گفته شد سرمایه گذاری کوتاه مدت موقع فروش به بهای فروش در دفاتر ثبت شده و زیان یا سود فروش سرمایه گذاری کوتاه مدت در سود و زیان دوره مالی مربوطه منظور خواهد شد.

2-1-5-حسابداری سرمایه گذاری بلند مدت به روش ارزش ویژه

- خرید سهام یک شرکت توسط شرکت دیگر بیش از 20 درصد منجر به نفوذ قابل ملاحظه شرکت سرمایه گذار در شرکت سرمایه پذیر خواهد شد.

- در نتیجه شرکت سرمایه گذار می تواند با استفاده از نفوذ خود بر شرکت سرمایه پذیر علاوه بر استفاده از سود سهام به امتیازات دیگری دست یابد.

- زیرا سرمایه گذار با داشتن بیش از 20% سهام شرکت سرمایه پذیر نفوذی معادل موسسین شرکت سهامی عام پیدا خواهد کرد.

- مثلاً فرض کنید شرکت برازجان معادل 30% از سهام شرکت سهامی عام بندر را در تاریخ 1/7/2 به بهای 4500000 ریال خریداری نمود. مبلغ پرداختی شرکت برازجان برابر 30% ارزش ویژه شرکت بندر می باشد

$$\text{مجموع حقوق ارزش ویژه} = \text{صاحبان سهام} = \text{شرکت} = (\text{مدت} - \text{جاری} - \text{دارائی غیر} + \text{بدهی} - \text{دارائی جاری})$$

- از مهرماه به بعد شرکت بندر تحت نفوذ شرکت برازجان در آمد. در پایان سال 2 شرکت برازجان سود ویژه ای معادل 4000000 ریال تحصیل کرده است که قرار شد مبلغ 1000000 ریال آن به سهامداران پرداخت شده و بقیه به عنوان اندوخته ها منظور شود.

- مطلوب است ثبت خرید سهام شرکت بندر و تعدیل آن در پایان سال **N2** و دریافت سود سهام شرکت بندر در دفتر روزنامه شرکت برازجان

نمایش سرمایه گذاری بلند مدت در ترازنامه شرکت براز جان در تاریخ N29/12/2

- حل: دفتر روزنامه شرکت سهامی برازجان :

4500000 N 1/7/2)سرمایه گذاری بلند مدت

4500000 وجوه نقد

خرید 30% سهام شرکت بندر برابر ارزش ویژه

1200000 N29/12/2)سرمایه گذاری بلند مدت

1200000 سود سرمایه گذاری در سهام شرکت بندر

ثبت 30% سود ویژه شرکت بندر بابت سهم شرکت برازجان

300000 N29/12/2)وجوه نقد

300000 سرمایه گذاری بلند مدت

دریافت سود سهام از شرکت بندر

$$4000000 \times \%30 = 1200000$$

$$1000000 \times \%30 = 300000$$

حساب سود سرمایه گذاری

30% سهم کل سهام خریداری شده توسط شرکت برازجان

30% سهم سود دریافتی توسط شرکت برازجان

حساب سرمایه گذاری بلند مدت (دفتر کل برازجان)

N29/12/2	
1200000(	

	4500000 N1/7/2
300000(N29/12/2	1200000(N29/12/2
300000	5700000
	مانده 5400000

ترازنامه شرکت سهامی برازجان N 29/12/2

XX	بدهی جاری	XX	دارائی جاری
			دارائی غیر جاری:
XX	بدهی بلند مدت	XXX	اموال, املاک , تجهيزات
XX	حقوق صاحبان سهام		سرمایه گذاری بلند مدت
			5400000

نکته اول

- به هنگام ثبت سود سرمایه گذاری بر اساس ارزش ویژه شرکت سرمایه پذیر در دفاتر شرکت سرمایه گذار ، بایستی آن قسمت از سود سهم شرکت سرمایه گذار که از بخش در آمد غیر مترقبه شرکت سرمایه پذیر می باشد.

- در حساب در آمد غیر مترقبه به طور جداگانه ثبت و نگهداری و در صورت حساب سود و زیان نیز به طور جداگانه افشاء گردد.

نکته دوم

چنانچه سهام شرکتی بیش از ارزش دفتر دارائی ها و به معنای دیگر بیش از ارزش ویژه شرکت ، قیمت داشته باشد ، تفاوت ارزش دفتر دارائی ها و ارزش روز ، سرقفی پنهان شرکت می باشد.

- در این حالت شرکت سرمایه گذار بایستی سهام بایستی سهام شرکت سرمایه پذیر را به قیمتی بیش از مبلغ اسمی سهام خریداری کند و در نتیجه بخش اضافی که نسبت به ارزش ویژه پرداخت می کند حکم خرید سرقفلی پنهان را دارد

3-1-5- مقایسه حسابداری روش ارزش ویژه با روش بهای تمام شده

- در روش بهای تمام شده سرمایه گذاری بلند مدت به بهای تمام شده ثبت گردیده و در طی سالهای بعد فقط سود سهام پرداختی در دفاتر شرکت سرمایه گذار ثبت می شود.

4-1-5-روش قیمت تمام شده و ارزش ویژه در پایان عمر شرکت سرمایه پذیر

عبارت است از خارج قسمت باقیمانده دارائی شرکت تقسیم بر
تعداد سهام سرمایه شرکت

- لذا در پایان عمر شرکت سرمایه پذیر آنچه که به شرکت سرمایه گذار یا سهامداران می رسد , مبلغ مشخصی است که در هر دو روش ثبت , مبلغ مزبور یکسان می باشد.

لیکن تفاوت دو روش در پایان عمر شرکت سرمایه پذیر به این نتیجه خواهد رسید که در آمد حاصل از تصفیه شرکت سرمایه پذیر در روش ثبت به بهای تمام شده بیشتر از در آمد حاصله از تصفیه شرکت سرمایه پذیر در روش ثبت با ارزش ویژه باشد

5-1-5- سود سهمی و سرمایه گذاری بلند مدت در سهام

- هر گاه در نتیجه خرید سهام شرکت ، شرکت سرمایه پذیر ، سود سهمی در عوض پرداخت وجه نقد به سهامداران تحویل نماید ، چون سهام سود سهمی یا سهام جایزه از محل سود انباشته شرکت سرمایه پذیر اهدا می گردد.

- لذا از نظر سرمایه گذاری بلند مدت در شرکت سرمایه گذار , افزایش یا کاهش ایجاد نمی نماید و فقط تعداد سهام در اختیار شرکت سرمایه گذار اضافه خواهد شد.

6-1-5-بهای بازار و حسابداری سرمایه گذاری بلند مدت

- عده ای از حسابداران ثبت سرمایه گذاری در دفاتر شرکت سرمایه گذار را به بهای بازار انجام میدهند.

- عمده دلایل آنها در انجام این عمل مشخص بودن ارزش سهام شرکت سرمایه پذیر در بازار می باشد , زیرا معمولاً بهای سهام شرکتها در اطاق بورس هر کشور همواره مشخص و قابل شناسائی می باشد.

- از طرف دیگر اکثر حسابداران ثبت سرمایه گذاری بلند مدت را به روش بهای بازار را به دلیل نوسانات دائمی ارزش سهام در بازار غیر استاندارد می دانند.

- و معتقدند که سود یا زیان دوره مالی دستخوش این نوسانات قرار گرفته و سود یا زیان نا پایدار به وجود خواهد آمد و ثبتهای حسابداری همواره تغییر خواهد کرد.

7-1-5- سرمایه گذاری در سهام شرکت دیگر بیش از 50%

- در سرمایه گذاری در سهام شرکت دیگر بیش از 50% ،
سرمایه گذار با داشتن 51% از سهام شرکت سرمایه پذیر
عملاً صاحب اکثریت رای می شود و لذا به تنهایی
می تواند اعمال نظر نموده و در مورد انتخاب مدیران و
مدیریت شرکت سرمایه پذیر عملاً اقدام نماید

- در این حالت شرکت سرمایه گذار , شرکت مادر یا اصلی و شرکت سرمایه پذیر شرکت فرعی محسوب می گردد.

2-5- سرمایه گذاری بلند مدت در اوراق قرضه

- اوراق یا اسناد قرضه، اوراقی هستند که به موجب آنها دولت یا شرکت سهامی عام تعهد می کند مبلغ معینی را در سر رسید معین با سود مشخص به خریدار اوراق قرضه بپردازد و تقریباً مانند سفته یا برات پرداختی (برای متعهد) می باشد.

- در ایران نیز تاکنون چندین بار اوراق قرضه منتشر و فروخته شده است که عبارتند از:
 - 1. اوراق قرضه ملی در سال 1331
 - 2. اوراق قرضه اصلاحات ارضی در سال 1342
 - 3. اسناد خزانه در دهه پنجم قرن چهاردهم
 - 4. اسناد خزانه عباس آباد در دهه پنجم

1-2-5-خرید اوراق قرضه با اضافه بها

- ثبت خرید اوراق قرضه با اضافه بها , یا به طریق حساب واحد صورت می گیرد یا در دو حساب

- در طریقه حساب واحد مبلغ اسمی و اضافه بها هر د و یکجا و در یک حساب به نام حساب سرمایه گذاری بلند مدت یا اوراق قرضه دریافتی بلند مدت , ثبت می شود

- لیکن در روش ثبت در دو حساب , مبلغ اضافه بهاء در حسابی جدا و به همین نام بدهکار می شود.

- بهای اسمی اوراق قرضه نیز در حساب اوراق قرضه دریافتی بلند مدت یا سرمایه گذاری بلند مدت بدهکار خواهد شد.

- تفاوت این دو روش موقع ثبت سود دریافتی اوراق قرضه آشکار می شود.

- مثال: شرکت داراب 100000000 ریال اوراق قرضه 9% پنجساله شرکت آباده را در تاریخ $13 \times 1/1/4$ به مبلغ 104060000 ریال خریداری کرد (چون نرخ بهره در بازار 8 درصد بود مبلغ 406000 ریال اضافه تر خریداری کرد)

- مطلوبست ثبت سرمایہ گذاری و استهلاك مبلغ اضافه بها
به روش استهلاك خط مستقسم و روش استهلاك بهره
موثر

حالت اول) در روش ثبت در یک حساب واحد:

- خرید اوراق قرضه به قیمت تمام شده در حساب سرمایه گذاری بدهکار می شود یعنی در دفتر روزنامه شرکت داراب خواهیم داشت:
 - 10406000 سرمایه گذاری بلند مدت
 - 10406000 وجوه نقد
 - خرید اوراق قرضه 9% پنجساله از شرکت آباده

- الف)طریقه استهلاک ساده که محاسبات کمی دارد این است که اضافه بهاء در طول عمر اوراق قرضه به روش خط مستقیم یا اقساط مساوی تقسیم شده و هر سال یک قسط از آن مستهلک می شود

- چون اوراق قرضه پنجساله بوده و هر شش ماه یکبار سود آن پرداخت می گردد بنابر این ده بار سود دریافت خواهد شد و لذا مبلغ اضافه بهاء در ده قسط مساوی تقسیم می شود.

• یعنی:

- مبلغ استهلاك اضافه بهاء در هر شش ماه $406000 \div 10 = 40600$
- سود دریافتی بابت اوراق قرضه در هر شش ماه
 $100000000 \div \%9 \times 12/6 = 450000$

- **طریقه استهلاك اضافه بهاء به روش استهلاك بهره موثر**
بدین ترتیب است که در پایان اولین شش ماه مبلغ کل خرید
اورق قرضه (قیمت تمام شده) در نرخ بازار برای 6 ماه ثبت
شده و بهره برای 6 ماه اول به نرخ بازار به دست می آید

بهره سرمایه گذاری در شش ماه اول $10406000 \div \%8 \div 12/6 = 416240$

اکنون تفاوت بهره مزبور و بهره دریافتی هر ششماه یعنی 450000 ریال به عنوان استهلاک اضافه بها ثبت می شود یعنی: $450000 - 416240 = 33760$

ثبت روزنامه در اب در پایان اولین شش ماه عبارتست از:

450000	(13 X 31/6/4) وجوه نقد
--------	------------------------

33760	سرمایه گذاری بلند مدت
-------	-----------------------

416240	در آمد سرمایه گذاری
--------	---------------------

بعد از ثبت مزبور مانده حساب سرمایه گذاری عبارت است
از: $10406000 - 33760 = 10372240$

در پایان شش ماه دوم مجددا مانده جدید سرمایه گذاری در
نرخ بازار بر حسب 6 ماه ضرب می شود یعنی:

سود شش ماه دوم بر مبنای نرخ بازار $10372240 \times \%8 \times 12/6 = 414890$

تفاوت سود شش ماه دوم با سود دریافتی یعنی 450000 ریال
به عنوان استهلاك اضافه بها در دفتر روزنامه شرکت
داراب در پایان شش ماه دوم ثبت می شود یعنی:

$$\text{استهلاك اضافه بها} \quad 450000 - 414890 = 35110$$

$$450000 \times 29/12/4 \text{ (وجوه نقد)}$$

- 35110 سرمایه گذاری بلند مدت
- 414890 درآمد سرمایه گذاری

- بعد از ثبت فوق مانده حساب سرمایه گذاری در پایان سال
اول خرید عبارتست از:
- $10372240 - 35110 = 10307130$

- حالت دوم) حل مسئله شرکت در اب در دو حساب جداگانه یعنی حساب اضافه بهاء و سرمایه گذاری به صورت جدا از هم نگهداری گردد.

الف) استهلاك خط مستقيم اضافه بهاء خريد اوراق قرضه

- ثبت خريد اوراق قرضه در دفتر روزنامه داراب در تاريخ 13X1/1/4
- 10000000 حساب سرمايه گذاري بلند مدت (13X 1/1/4)
- 406000 حساب اضافه بهاي سرمايه گذاري بلند مدت
- 10406000 وجوه نقد
- خريد اوراق قرضه پنجساله با سود 9% از شركت آباده
- 450000 وجوه نقد (13X 31/6/4)
- 40600 اضافه بهاي سرمايه گذاري بلند مدت
- 409400 در آمد سرمايه گذاري بلند مدت
- دريافت سود اولين شش ماه اوراق قرضه از شركت آباده

ب) استهلاك اضافہ بهای خرید اوراق قرضہ به روش استهلاك بهرہ موثر

ثبت خرید اوراق قرضہ در دفتر روزنامہ داراب با روش استهلاك خط مستقیم
ندارد یعنی:

10000000	13 X 1/1/4	سرمایہ گذاری بلند مدت
406000		اضافہ بهای سرمایہ گذاری بلند مدت
10406000		حساب وجوہ نقد
		خرید اوراق قرضہ پنجسالہ با سود 9% از شرکت آبادہ
450000	13 X 31/6/4	وجوہ نقد
416240		اضافہ بهای سرمایہ گذاری بلند مدت
		دریافت سود شش ماہہ اول اوراق قرضہ
450000	13 X 29/12/4	وجوہ نقد
414890		اضافہ بهای سرمایہ گذاری بلند مدت
		دریافت سود شش ماہ دوم اوراق قرضہ از شرکت آبادہ

5-2-2 خرید اوراق قرضه با تخفیف یا کسر بها

- اگر اوراق قرضه در بازار بهره , سود کمتری نسبت به سود در بازار , داشته باشد در این حالت اوراق قرضه به کسر یا تخفیف بهای اسمی فروخته می شود.

- در این حال نیز می توان اوراق قرضه خریداری شده را یا با قیمت تمام شده در یک حساب ثبت نمود یا بهای اوراق قرضه به قیمت اسمی را در حساب سرمایه گذاری ثبت نموده و تفاوت خرید و بهای اسمی را حسابی به نام کسر بهای سرمایه گذاری ثبت نمود

تخفیف یا کسر بها نیز مانند اضافه بها بایستی در طول عمر
اوراق قرضه مستهلک شود و برای استهلاك آن یا به طور
خط مستقیم میزان استهلاك سالانه را منظور می کنند.

فصل ششم

- تغییرات در حسابداری — تهیه صورتهای مالی از روی مدارک ناقص

1-6- تغییرات در حسابداری

- مقدمه: برابر اصل ثبات رویه یا اصل یکنواختی که جزو اصول و موازین پذیرفته شده در حسابداری می باشد

- عملیات حسابداری یک موسسه یا یک شرکت بایستی در هر سال مشابه قواعد و روش های انجام شده در سال قبل , تنظیم گردد , تا ویژگی قابل مقایسه بودن اطلاعات مالی و ارزیابی اطلاعات و اهرمهای مالی در سالهای مختلف ارزشمند و قابل استفاده گردد.

- بدیهی است که اصل یکنواختی یا ثبات رویه , شخصیت حسابداری را ملزم نمی کند که مادام العمر بایستی از قواعد و روشهای یکنواخت استفاده کند.

- تغییرات حسابداری کلا در سه گروه قابل طبقه بندی هستند و عبارتند از :
 - الف) تغییر در اصول حسابداری
 - ب) تغییر در برآوردهای حسابداری
 - پ) تغییر در شخصیت های حسابداری

1-1-6-تغییر در اصول حسابداری

- منظور از تغییر اصول حسابداری در یک موسسه , تغییر کاربرد یک اصل حسابداری به اصل دیگر می باشد و این به معنی نفی یک اصل حسابداری نیست

تغییر در اصول حسابداری به موارد اشاره می شود

1. تغییر در ارزیابی موجودی کالا آخر دوره فایفو به لایفو یا روشهای دیگر

2. تغییر روش محاسبه استهلاک دارائها که قبلا تهیه شده بودند

3. تغییر روش در حسابداری پیمانها و قراردادها

2-1-6-تغییر در برآوردهای حسابداری

- استفاده از برآوردها در حسابداری , لازم می باشد ,
برآوردها توسط خبرگان امر به عمل می آیند مثلا برآورد
عمر مفید دستگاههای برقی و امثالهم توسط خبرگان ساخت
آنها به عمل می آید.

- اثر تغییر برآورد در صورتهای مالی دوره جاری در صورت اهمیت حتما بایستی به ترتیب در سود ویژه بعد از اقلام غیر مترقبه مالیات بر درآمد و سود ویژه و سود خام هر سهم (سود نسبت هر سهم) نشان داده شوند.

3-1-6-تغییر در شخصیت حسابداری

- در صورت ترکیب شرکتهای و موسسات با یکدیگر و یا جذب و ادغام در یکدیگر تغییر در شخصیت حسابداری به وجود می آید.

2-6-تهیه صورتهای مالی از مدارک ناقص

- مقدمه: همان طور که میدانیم برابر با 875 هجری خورشیدی توسط لوکاس پاسیولی ایتالیائی , کشف و ابداع گردید و از آن به بعد در همه دنیا رواج یافت

6-2-1 تهیه سود و زیان از مدارک ناقص

- الف) استفاده از فرمول تغییرات سرمایه
- ب) تعیین سود با استفاده از فرمول ترازنامه

الف) استفاده از فرمول تغییرات سرمایه

- اگر سرمایه ابتدای دوره مورد نظر مشخص باشد، با تعیین اختلاف سرمایه آخر دوره با سرمایه اول با تعیین تفاوت حقوق صاحب یا صاحبان موسسه بین اول و آخر دوره، پس از کسر سرمایه گذاری صاحب یا صاحبان موسسه و افزودن برداشتهای صاحب و یا صاحبان موسسه، بدون داشتن اطلاعات مربوط به خرید و فروش و هزینه ها و درآمدها، می توان سود یا زیان ویژه موسسه را تعیین نمود و سپس می توان ترازنامه موسسه را نیز تنظیم کرد.

- مثال): اطلاعات زیر در سال 13 X 1 از تجارتخانه الف در دست است
 - سرمایه در اول سال 13 X 1 مبلغ 40000000 ریال
 - سرمایه گذاری مجدد یا سرمایه گذاری مستقیم صفر ریال
 - برداشت صاحب تجارتخانه در سال 13 X 1 مبلغ 520000 ریال
 - سرمایه در پایان سال 13 X 1 54000000

مطلوبست تعیین سود یا زیان ویژه تجارخانه

5400000

حل: سرمایه در پایان سال 13X1

4000000

کسر می شود سرمایه در ابتدای سال 13X1

1400000

افزایش سرمایه از محل سود (چون سرمایه گذاری مجدد ندارد)

52000

اضافه شود برداشت حساب موسسه در سال 13X1

1920000

سود ویژه تجارخانه الف در سال 13X1

ب9 تعیین سود با استفاده از فرمول ترازنامه

- برابر معادله حسابداری در هر لحظه داراییهای یک موسسه برابر است با مجموع بدهی موسسه و حقوق صاحب یا صاحبان موسسه , بنابراین با داشتن اطلاعات ناقص شامل داراییها و بدهیها در ابتدا و پایان دوره مالی می توان سرمایه اول دوره و آخر دوره را محاسبه نموده و از تفاوت آنها به روش 1-2-6 سود ویژه موسسه را محاسبه نمود و همچنین نسبت به تنظیم ترازنامه اقدام کرد.

2-2-6-تهیه صورتهای مالی از دریافتها و پرداختهای نقدی

- یادداشتهای روزانه موسسه از دریافت و پرداختهای نقدی موسسه که بدون تنظیم سند و ثبت در حسابها صورت می گیرد یکی از منابع مهم برای تنظیم حسابها و نهایتاً صورت حسابها محسوب می شود.

عملیاتی که از تجزیه و تحلیل وجوه نقد می توان به دست آورد

- 1. دریافت های نقدی
- 2. پرداخت های نقدی

۱. دریافت‌های نقدی

الف) دریافت بهای فروش و یادآمدها

ب) دریافت از بدهکاران

پ) دریافت بابت سرمایه گذاری از صاحب یا صاحبان موسسه

ت) دریافت بابت وام و استقراضها

ث) دریافت بهای فروش داراییهای اقساط و تعویضی

2. پرداختهای نقدی

- الف) پرداخت بهای خرید کالاهایی که برای فروش هستند
 - ب) پرداخت هزینه هایی که موسسه انجام داده است
 - پ) پرداخت به صاحب یا صاحبان موسسه (برداشتها)
 - ت) پرداخت بهای خرید دارائیهای موسسه
 - ث) پرداخت به بستانکاران
 - ج) پرداخت بابت وامهایی که دریافت نموده است.

فصل هفتم صورت تغییرات در وضعیت مالی (صورت گردش وجوه نقد)

- وجوه نقد مهمترین عامل اقتصادی برای هر شخص حقیقی و حقوقی می باشد.

1-7-مقایسه صورت گردش وجوه نقد با سایر صورت‌های مالی اساسی

- غیر از صورت گردش وجوه نقد , صورت‌های مالی اساسی دیگری در هر موسسه عبارتند از:ترازنامه , صورت سود و زیان و صورتحساب سود انباشته

- صورت حساب سود و زیان هر دوره , عملکرد موسسه را بر اساس ارزش پولی و نتیجه عملیات یک دوره که در اثر فعالیت های عملیاتی باعث تغییراتی در خالص دارائی ها شده اند بیان می کند

صورتحساب سود انباشته , میزان سود انباشته سالهای قبل و تغییرات آن را در دوره جاری مشخص می سازد.

2-7- مفهوم ورود و خروج وجوه نقد

- هر گونه فعالیتی که در اثر آن وجوه نقد اولیه موسسه اضافه شود , ورود وجوه نقد به موسسه تلقی می گردد و برعکس هر فعالیتی که باعث مصرف وجوه نقد موسسه گردد , به نام خروج وجوه نقد نامیده می شود.

- عمده ترین فعالیتهای که منجر به افزایش وجوه نقد و در نتیجه جریان ورود و وه نقد موسسه را فراهم می سازد عبارتند از فعالیتهای مربوطه به:
 - الف) فروش کالا و ارائه خدمات
 - ب) فروش سرمایه گذاریهای بلند مدت و کوتاه مدت
 - پ) فروش اموال , ماشین آلات و تجهیزات و سایر دارائی های نامشهود
 - ت) دریافت وام و هرگونه استقراض

- عمده ترین فعالیتهایی که باعث خروج وجوه نقد از موسسه می گردن عبارتند از:
- الف) خرید انواع کالا هایی که برای فروش عرضه می شوند
- ب) پرداخت انواع هزینه ها
- پ) خرید انواع سرمایه گذاریها ی بلند مدت یا کوتاه مدت
- ج) پرداخت خسارت ناشی از رای محاکمه صالحه

3-7 طبقه بندی اطلاعات در صورت حساب گردش وجوه نقد

- جریان ورود و خروج وجوه نقد از موسسه در نتیجه عملیات کلی موسسه صورت می گیرد.

- فعالیتهای کلی هر موسسه حداکثر در سه مورد طبقه بندی می شود

- الف) فعالیتهای عملیاتی
- ب) فعالیتهای سرمایه گذاری
- پ) فعالیتهای تامین مالی

4-7- ورود و خروج وجوه نقد مربوط به فعالیتهای عملیاتی

- فعالیتهایی که منجر به سود و زیان یا اجرای اهداف اصلی موسسه می شود را فعالیتهای عملیاتی می گویند

- سود ویژه دوره مالی = هزینه های تحقق یافته + درآمدهای تحقق نیافته – سود ویژه دوره مالی
به روش نقدی بدون پرداخت وجوه بدون دریافت وجوه

- زیان ویژه دوره مالی = درآمدهای تحقق یافته + هزینه های تحقق نیافته - زیان ویژه دوره مالی
 - به روش نقدی بدون پرداخت وجوه بدون پرداخت وجوه

- روش دیگر این است که به جای سود ویژه و یا زیان ویژه ، جمع دریافته‌ها و پرداختهای وجوه نقد برای فعالیتهای عملیاتی شناسائی و نتیجه این دو مجموعه به عنوان افزایش یا کاهش وجوه نقد ناشی از فعالیتهای عملیاتی ، منظور گردد.

5-7- ورود و خروج نقد مربوط به فعالیتهای سرمایه گذاری

- عملیاتی که موسسه جهت خرید و فروش سرمایه گذاریهای بلند مدت و یا کوتاه مدت و دارائی های دیگر شامل املاک، اموال، ماشین آلات، تجهیزات و دارائیهای نامشهود و اسناد دریافتی غیر تجاری که در رابطه با سرمایه گذاریها پرداخت و دریافت شده اند به نام فعالیت های سرمایه گذاری در صورت گردش وجوه نقد درج می گردد.

برای خرید هر نوع دارائی بلند مدت و سرمایه گذاریها بایستی
وجوه نقد پرداخت گردد.

6-7- ورود و خروج وجوه نقد مربوط به

فعالیت‌های تامین مالی و پولی

همان طور که می دانیم , پول یک نوع مال است بنابراین گفتن پول در عنوان این بحث در تامین مالی کلمه ای اضافی است , لیکن به جهت جلب توجه خوانندگان , کلمه پول تصریح شده که توجه داشته باشند موسسات برای انجام فعالیت های سرمایه گذاری نیاز به پول و انواع دیگر مال را دارند.

7-7- مبادلات غیر پولی در صورت حساب گردش وجوه نقد

هر گاه برای تحصیل دارائی و نیازهای تامین مالی وجوه نقد مبادله نشود , داد و ستد غیر پولی نامند.

مبادلات غیر پولی به شرط عدم مبادله وجوه نقد , در جریان
ورود و خروج و وجوه نقد تاثیری ندارند

8-7-تهیه صورتحساب گردش وجوه نقد

- در تهیه صورتحساب جریانات وجوه نقد یا گردش وجوه نقد دو روش (دو نحوه تهیه) به کار می رود که یکی روش مستقیم و دیگری روش غیر مستقیم نامیده شده اند.

- به منظور جلوگیری از پراکندگی و افزایش حجم کتاب حسابداری (2) در این بحث تهیه صورت حساب گردش وجوه به روشهای مستقیم و غیر مستقیم با استفاده از طریقه اطلاعات لازم از روش تجزیه و تحلیل گزارشی استفاده می شود.

1-8-7-تهیه صورت جریانهای نقدی به صورت مستقیم

امروزه اکثر موسسات و شرکتهای حسابداری خود را به صورت روش تعهدی انجام می دهند. چنانچه اقلام مربوط به فعالیت های عملیاتی روش حسابداری تعهدی قلم به قلم از روش نقدی تبدیل گردد

الف) محاسبه وجوه نقدی در یافتی از مشتریان

در روش تعهدی ارقام ثبت شده در حسابهای فروش , حسابهای دریافتی تجاری (بدهکاران تجاری) و اسناد دریافتی تجاری به صورت نقد و نسیه (تعهدی هستند

ب) محاسبه وجوه نقد پرداختی برای بها تمام شده کالای فروش رفته

- در روش تعهدی هزینه های مصرف شده جهت کسب در آمد یا تهیه کالای فروش رفته به صورت نقد و نسیه ثبت می شوند.

ج) وجوه نقد پرداختی بابت هزینه‌های عملیاتی دوره

در روش حسابداری تعهدی هزینه‌های عملیاتی نشان دهنده جمع مبالغ پرداختی در یک دوره مالی برای انجام هزینه‌ها نیستند.

الف) محاسبه ورود و خروج وجوه نقد ناشی از فعالیت‌های عملیاتی

مانده اول دوره حسابهای + مانده آخر دوره حسابهای + فروش خالص = وجوه نقد دریافتی
دریافتی تجاری دریافتی تجاری از مشتریان

2-8-7-تهیه صورت جریانات نقدی به روش غیر مستقیم

- همان طور که دیدیم در روش مستقیم محاسبات ورود و خروج وجوه نقد , در یافت وجوه نقد (ورود وجوه) و پرداخت وجوه نقد(خروج وجوه) مستقیماً به روش نقدی تبدیل می شوند و تفاوت دریافت وجوه وجه نقد حاصل از فعالیتهای عملیاتی را معین می کند

اما در روش غیر مستقیم سود ویژه از مبنای تعهدی به مبنای نقدی تعدیل و در نتیجه سود ویژه تعدیل شده بر مبنای روش نقدی به عنوان وجوه نقد حاصل از عملیات را خواهد یافت و اگر زیان ویژه تعدیل شده بر مبنای روش نقدی وجود داشته باشد , زیان مزبور به عنوان وجوه نقد مصرفی در نتیجه فعالیتهای عملیاتی خوتهد بود

باید توجه داشت که محاسبه افزایش یا کاهش دارائی های غیر جاری یا بلند مدت و سرمایه گذاریهای کوتاه مدت غیر شبه نقد در بخش فعالیتهای سرمایه گذاری و محاسبه کاهش یا افزایش بدهی های بلند مدت در بخش فعالیتهای تامین مالی پولی قرار می گیرد.

فصل هشتم تجزیه و تحلیل صورتهای مالی

به طور خلاصه تجزیه و تحلیل مالی عبارتست است از:
انتخاب اطلاعات مالی

مقایسه و مشخص نمودن رابطه بین اطلاعات مالی
تفسیر و ارزیابی مقایسات و ارتباطات تعیین شده

1. انتخاب اطلاعات مالی

به طور خلاصه یعنی این که ؛ اگلامی که برای تجزیه و تحلیل برگزیده میشود , از دیدگاه صاحب موسسه انتخاب می شوند تا تحلیل انجام شده برای او مفید واقع گردد.

2. مقایسه و مشخص نمودن ارتباط بین اطلاعات مالی

هدف از مقایسه و مشخص نمودن ارتباط بین اطلاعات مالی انتخاب شده بررسی علل و موجبات تغییرات کمی و آثار نتایج کیفی اطلاعات مزبور است.

3. تفسیر و ارزیابی

یعنی نسبتها و روندها و درصدهای تهیه شده از مرحله مقایسه و از مشخص نمودن ارتباطات بین اطلاعات مالی گذشته موسسه و وضع کنونی آن , توانایی های موسسه را در ادامه کار و کسب درآمدها پیش بینی نماید و دیگر این که در مورد رضایت بخش بودن سود آوری و وضع مالی موسسه اظهار نظر نماید

برای انجام سه مرحله کار فوق از چهار روش استفاده می شود

الف) روش تجزیه و تحلیل درونی

ب) روش تجزیه و تحلیل مقایسه ای

پ) روش تجزیه و تحلیل سرمایه در گردش

ت) روش تجزیه و تحلیل خطر

1-8- تجزیه و تحلیل درونی یا تجزیه و تحلیل

عمودی

هرگاه اقلام مندرج در صورت حساب یک دوره مالی با یکدیگر مقایسه و مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرند ، به آن تجزیه و تحلیل درونی می گویند.

1-1-8-انواع نسبتها

نسبتها به چهار دسته تقسیم می شوند

الف)نسبتهای نقدینگی

ب)نسبتهای فعالیت

پ)نسبتهای سرمایه گذاری

ت)نسبتهای سود آوری

الف) نسبت‌های نقدینگی

که توانایی واحد تجاری را نسبت به بازپرداخت بدهی‌های جاری نشان می‌دهد.

ب)نسبت های فعالیت

که کاربرد منابع مالی یا دارائیهای در اختیار مدیران را نشان می دهد

پ)نسبت های سرمایه گذاری

نسبت هایی که نحوه ترکیب سرمایه شرکت و میزان بازیافت مطالب توسط طلبکاران و وام دهندگان موسسه را بیان کند , نسبت های سرمایه گذاری می گویند

ت)نسبت های سود آوری

نسبت هایی را که میزان سود آوری موسسه را بیان کنند ,
نسبتهای سود آوری گویند

2-1-8-نسبت های (LIQUIDITY RATIOS) نقدینگی

نسبتهایی که توانایی باز پرداخت بدهی های جاری موسسه را نشان می دهد , نسبتهاب نقدینگی می گویند.

نسبتهای نقدینگی از مقایسه ارقام دارایی جاری با ارقام بدهی
جاری حاصل می گردد

مهمترین نسبتهای نقدینگی عبارتند از

الف) نسبت جاری (CURRENT RATIO)

ب) نسبت آنی یا سریع یا فوری (QUICK RATIO)

الف)نسبت جاری

از تقسیم مجموع اقلام دارائی جاری ترازنامه بر تمام اقلام بدهی جاری , نسبت جاری مشخص می گردد:

$$\frac{\text{دارائی جاری}}{\text{بدهی جاری}} = \text{نسبت جاری}$$

مثال) مجموع دارائی جاری شرکت فردیس 240000000 ریال
و مجموع بدهی های جاری شرکت 80000000 ریال است
, نسبت جاری شرکت را تعیین کنید

$$240000000=3$$

$$80000000$$

هر قدر نسبت جاری بزرگتر باشد , قدرت باز پرداخت بدهی جاری افزایش می یابد و طلبکاران با اطمینان خاطر بیشتر وام یا خدمات یا کالا در اختیار شرکت قرار خواهند داد

بدیهی است که نسبت جاری به تنهایی ملاک تحلیل قرار نمی گیرد و نسبت مزبور همیشه با نسبت آنی مورد تجزیه و تحلیل واقع می شود.

نسبت آنی یا سریع یا فوری

از تقسیم دارائیهای زود نقد شونده بر بدهیهای جاری , نسبت آنی حاصل می شود.

دارائیهای جاری به دو دسته تقسیم می شوند , یکی دارائیهای جاری سیال یا زود نقد شونده و دیگری دارائیهای جاری غیر آنی یا غیر سیال که باید در جریان فروش قرار گیرد و تبدیل به نقد شوند.

مثل موجودیهای کالا , یا دارائیهای جاری مصرف شونده هستند مثل پیش پرداخت و ملزومات , این قبیل دارائیهای جاری غیر سیالند در باز پرداخت بدهیهای جاری نقش سریع ندارند در حالیکه دارائیهای جاری سیال مخصوصا وجه نقد در باز پرداخت بدهیها نقش فوری ایفا می کنند.

دارائیهای جاری زود نقد شونده شامل وجوه نقد و خالص مطالبات و اسناد دریافتی موسسه هستند و از تقسیم آنها بر بدهی جاری مشخص می شود که در مقابل هر یک ریال بدهی چند ریال دارایی جاری زود نقد شونده وجود دارد.

مثلا در شرکت ارنگه جمع بدهی جاری مبلغ 25000000 ریال است. اقلا دارائی جاری عبارتند از:

وجوه نقد 13000000 ریال, حسابهای دریافتی 10000000 ریال, ذخیره مطالبات مشکوک 50000 ریال, اسناد دریافتی خالص 750000 ریال پیش پرداختها 300000 ریال, موجودی کالا 2150000 ریال, مطلوبست محاسبه نسبتهای جاری و آنی شرکت ارنگه

جمع دارائی جاری

$$1300000+1000000-50000+750000+300000+2150000=5450000$$

جمع دارائیهای سیال یا زود نقد شونده

$$1300000+1000000-50000+750000=3000000$$

در مقابل هر ک ریال بدهی 18ر2 ریال دارائی جاری وجود دارد

$$18ر2=5450000=\text{نسبت جاری}$$

$$\frac{2500000}{}$$

در مقابل هر یک ریال بدهی 2ر1 ریال دارائی جاری زود نقد شونده دارد

$$2ر1=3000000=\text{نسبت آنی}$$

$$\frac{2500000}{}$$

- از نظر بستانکاران بالا بودن نسبت‌های آنی و جاری مطلوب است لیکن بالا بودن نسبت آنی و جاری بخصوص بالا بودن میزان وجوه نقد در موسسه به معنی راکد بودن وجوه نقد محسوب شده و با هدف مدیران که کارکرد بیشتر از پیش با وجوه نقد است ، مغایرت دارد و تقریباً متعادل بودن نسبت مزبور بایستی بیشتر مورد نظر مدیران قرار گیرد.

3-1-8-نسبت های (ACTIVITY RATIOS) فعالیت

نسبتهای فعالیت , کاربرد منابع مالی یا دارائیهای در اختیار
مدیران را نشان می دهند

مهمترین نسبت‌های فعالیت عبارتند از: دوره گردش عملیات ,
دوره وصول مطالبات , دوره گردش کالا , نسبت کالا به
سرمایه در گردش , نسبت گردش سرمایه در گردش یا
سرمایه جاری , دوره واریز بستانکاران

الف)نسبت دوره وصول مطالبات

برای تعیین نسبت دوره وصول مطالبات علاوه بر ترازنامه پایان دوره مالی , اطلاعات دیگری نیز لازم است.

در ترازنامه مانده حسابهای دریافتنی و اسناد دریافتنی آخر دوره وجود دارد, اما برای تعیین دوره وصول مطالبات دانستن مانده اول دوره حسابهای دریافتنی و اسناد دریافتنی و میزان فروش نسبه هم لازم است.

متوسط مطالبات یعنی مجموع مانده حسابهای دریافتی و اسناد دریافتی تجاری در اول و آخر دوره مالی را بر دو تقسیم می کنند تا متوسط مطالبات مشخص گردد.

بعد از تعیین متوسط مطالبات مجموع فروش نسبه دوره را بر
متوسط مطالبات تقسیم کنند تا دفعات گردش مطالبات
مشخص گردد.

مثال: در شرکت دیزین مانده حسابهای دریافتی و اسناد دریافتی
تجاری در ابتدای دوره 16000000 ریال و در پایان دوره
20000000 ریال است. میزان فروش نسیه شرکت در
طول سال مبلغ 540000000 ریال می باشد مطلوبست تعیین
نسبت دوره وصول مطالبات

متوسط مطالبات

$$2000000 + 1600000 = 1800000$$

2

$$54000000 = 30$$

دفعات گردش مطالبات سی بار

$$1800000$$

(مطالبات هر 12 روز وصول می شود) دوره وصول مطالبات $360 = 12$

$$30$$

متوسط مطالبات = مانده مطالبات تجاری در پایان دوره + مانده مطالبات تجاری در اول دوره

2

مثلا فرض کنید که مانده حسابهای دریافتی و اسناد دریافتی در
پایان دوره 20000000 و فروش خالص نیز
680000000 ریال باشد در این صورت:

فروش خالص = دفعات گردش مطالبات

مانده حسابها و اسناد دریافتی در پایان دوره

دفعات گردش در سال سی و چهار بار است .

$$680000000 = 34$$

$$\frac{680000000}{20000000}$$

$360 = 10 \times 6$ یهنی در حدود هر یازده روز مطالبات وصول می گردد . دوره وصول مطالبات

34

شاخصی است که فروش نسبه شرکت و فعالیت و کارایی و وصول مطالبات شرکت را با آن می سنجند.

ب) دوره گردش کالا و دفعات گردش کالا

برای محاسبات دفعات گردش کالا , اطلاعات لازم از
صورتحساب سود و زیان (عملکرد و سود و زیان)
استخراج می شود

موجودی کالای اول دوره و موجودی کالای پایان دوره و
بهای تمام شده کالای فروش رفته , اطلاعاتی هستند که
لازم می باشد.

از تقسیم نمودت 360 روز بر دفعات گردش کالا , دوره
گردش کالا حاصل می گردد یعنی:

موجودی کالای آخر دوره + موجودی کالای اول دوره = متوسط موجودی کالا

2

بهای تمام شده کالای فروش رفته = $\frac{\text{دفعات گردش کالا}}{\text{متوسط موجودی کالا}}$

$360 = \frac{\text{دوره گردش کالا}}{\text{دفعات گردش کالا}}$

$360 \times \frac{\text{موجودی کالای آخر دوره} + \text{موجودی کالای اول دوره}}{2} = \text{دوره گردش کالا}$

بهای تمام شده کالای فروش رفته

از دوره گردش کالا می توان دانست که آیا میزان موجودی
کالا در مقایسه با حجم فروش موسسه کافی است یا کم است
یا زیاد

مثال) موجودی کالای اول دوره شرکت خلیج آباد مبلغ
54000000 و در پایان دوره مبلغ 360000000 ریال می
باشد دفعات گردش کالا و دوره گردش کالا را در در
شرکت خلیج آباد محاسبه نمایند.

بهای تمام شده کالای فروش رفته

$$5400000 + 36000000 - 7200000 = 34200000$$

$$\frac{5400000 \times 7200000 \times 360}{2}$$

$$\text{روز 66} = \frac{6300000 \times 360}{34200000} = \frac{34200000}{7200000 + 5400000} \times 360$$

$$\text{دفعه در سال 4 و 5} = \frac{34200000}{\frac{7200000 + 5400000}{2}} = \frac{34200000}{6300000}$$

پ) دوره گردش عملیات

- موسسات فروخته کالای دو نوع هستند. نوع اول موسساتی هستند که کالا را از منابع دیگر خریداری و به مشتری عرضه می کنند که این موسسات صرفاً بازرگانی یا تجاری هستند

در این قبیل موسسات دوره گردش عملیات عبارتست از
مجموع دوره گردش کالا و دوره وصول مطالبات یعنی:
دوره وصول مطالبات + دوره گردش کالا = دوره گردش عملیات در موسسه تجاری

دسته دوم موسسات فروشنده کالا , موسساتی هستند که کالاها
را راسا می سازند و سپس می فروشند که به آنها تولیدی
می گویند.

ت)نسبت کالا به سرمایه در گردش

سرمایه در گردش عبارتست از دارائی جاری منهای بدهی جاری یعنی:

بدهی جاری-دارائی جاری=سرمایه در گردش

ث)نسبت گردش سرمایه جاری

نسبت گردش سرمایه جاری یا سرمایه در گردش بیان کننده چگونگی استفاده از سرمایه جاری در امر خرید و فروش کالا یا در مسیر کارهای اصلی شرکت است نسبت مزبور در مقایسه با همین نسبت در سالهای قبل مورد تحلیل قرار می گیرد.

ج) دوره باز پرداخت بستانکاران

دوره بازپرداخت به بستانکاران برای برنامه ریزی و یودجه بندی پرداخت به بستانکاران در هر ماه و میزان وجه نقدی که شرکت باید هر ماه برای پرداخت به بستانکاران فراهم سازد، به کار می رود.

4-1-8-نسبتهای سرمایه گذاری

نسبت های سرمایه گذاری دو نوع اند , یکی نسبت دارایی ثابت به ارزش ویژه است که میزان سرمایه گذاری در دارائی ثابت موسسه با آن سنجیده می شود.

(املاک , اموال , ماشین آلات و تجهیزات) مجموع دارائیهای ثابت =نسبت دارائی ثابت به ارزش ویژه

ارزش ویژه

پ)نسبت کل بدهی

نسبت کل بدهی عبارتست از خارج قسمت کل بدهی موسسه
تقسیم بر ارزش ویژه شرکت یعنی
ارزش ویژه ÷ کل بدهی ها =نسبت کل بدهی

ت)نسبت بدهیهای بلند مدت به ارزش ویژه

این نسبت میزان ظرفیت وام گیری از منابع وام دهندگان را
بیان می کند

8-3-1 شناسایی تغییرات سرمایه در گردش

الف) بدهی جاری و دارایی جاری

ب) تغییرات دارایی ثابت

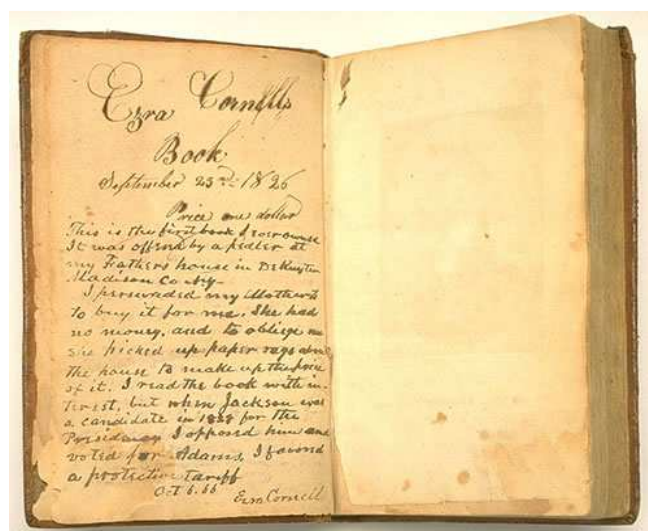
ج) تغییرات در بدهی بلند مدت

افزایش حقوق صاحبان سهام به صورت دارائی جاری باعث
افزایش سرمایه در گردش و کاهش حقوق صاحبان از محل
دارائی جاری باعث کاهش سرمایه در گردش می شود.

بودجه و برنامه ریزی

بودجه به برنامه مالی یک شرکت برای رسیدن به هدفی که در تحصیل سود مشخص گردیده تعریف می شود.

بزرگترین کتابخانه الکترونیکی در ایران

[HTTP://WWW.PDF-BOOK.NET](http://www.pdf-book.net)